

Mastergradsoppgave

JUS399

# ERSTATNINGSRETTSLIG ARBEIDSGIVERANSVAR VED FORSETTLIGE SKADEFORVOLDELSER

*Kandidatnr:*

*165288*

*Veileder:*

*dr. juris Bjarte Askeland (UiB)*

*Antall ord: 14980*

*12.12.2011*



# Kapitteloversikt

---

**Kapittel 1 – Innledning**

**Kapittel 2 – Historikk og legislative hensyn**

**Kapittel 3 – Analyse av Skl. § 2-1**

**Kapittel 4 – Grensene for arbeidsgiveransvaret  
ved forsettlige skadevoldende handlinger**

**Kapittel 5 – Tanker de lege ferenda**



# Innholdsfortegnelse

---

## Kapittel 1 - Innledning

1.1	Emnet og problemstilling.....	8
1.2	Presiseringer og avgrensninger.....	8
1.2.1	Om forsett.....	8
1.2.2	Om handlinger voldt i affekt.....	8
1.2.3	Om handlinger voldt med overlegg.....	9
1.2.4	Om vinningshensikt.....	9
1.2.5	Benyttelsen av rettspraksis.....	10
1.3	Veien videre.....	10

## Kapittel 2 - Historikk og legislative hensyn

2.1	Innledning.....	11
2.2	Det objektive arbeidsgiveransvar som rettsinstitut – en historisk fremstilling.....	11
2.2.1	Den tidligere lovhjemmel – N.L. § 3-21-2.....	11
2.2.2	En sovende bestemmelse får nytt liv gjennom teori og rettspraksis.....	11
2.2.3	Bredo Morgenstjerne (1851-1930).....	11
2.2.4	Niels Lassen (1848-1923).....	12
2.2.5	Utviklingen av det objektive arbeidsgiveransvaret som rettsinstitut.....	13
2.3	De bakenforliggende legislative hensyn for arbeidsgiveransvaret.....	13
2.3.1	Utenomrettslig påvirkning fra utlandet.....	14
2.3.2	Forholdene i Norge på 1800-tallet.....	14
2.3.3	Nye klare retningslinjer for arbeidsgiveransvaret.....	15
2.3.3.1	Innledning.....	15
2.3.3.2	Prevensjonstanken.....	15
2.3.3.3	Utført i tjeneste eller utføring av verv.....	16
2.3.3.4	Rett mann på rett plass.....	16
2.3.3.5	Virksomhetens iboende risiko for skade.....	17
2.3.3.6	De anonyme og kumulative feil.....	17
2.3.3.7	Gode sikkerhetsrutiner og instruksjonsmuligheter.....	18
2.3.3.8	Tilsynsrutiner.....	18
2.3.4	Avsluttende bemerkninger.....	19

## Kapittel 3 - Analyse av Skl. § 2-1

3.1	Innledning .....	20
3.1.1	Generelle bemerkninger .....	20
3.1.2	Endring i skyldkravet .....	20
3.1.3	Forståelsen av bestemmelsens første og andre punktum.....	21
3.2	Analyse av lovteksten .....	22
3.2.1	Alternative eller kumulative inngangsvilkår for ansvar i § 2-1 nr. 1, første setning? .....	22
3.2.1.1	Skade .....	22
3.2.1.2	Skyldkravet .....	22
3.2.1.3	Årsakssammenheng .....	22
3.2.1.4	Sammenfatning .....	23
3.2.2	Rimelighetsvurderingen i § 2-1 nr. 1, første setning .....	23
3.2.2.1	En subjektiv eller objektiv målestokk? .....	23
3.2.2.2	Om uttrykket "idet hensyn tas" .....	24
3.2.3	Unntaket for det objektive arbeidsgiveransvaret.....	25
3.2.3.1	Forståelsen etter alminnelig språklig forståelse .....	25
3.2.3.2	En rasjonalisering av lovteksten .....	25
3.2.3.3	De personlige og individuelle egenskaper .....	30

## Kapittel 4 - Grensene for arbeidsgiveransvaret ved forsettlige skadeforvoldelser

4.1	Innledning .....	31
4.2	Differensiering i typetilfeller .....	31
4.2.1	Virksomhetens art.....	31
4.2.1.1	Bankvirksomhetens art tilsier en risiko for illojale disposisjoner .....	31
4.2.1.2	Tyverier ikke upåregnelig tap ved en hjemmehjelpstjeneste.....	32
4.2.1.3	Ingen sammenheng mellom tyveriene med vinningshensikt og rengjøringen.....	32
4.2.1.4	Fremmet egne formål .....	32
4.2.1.5	Avledet eller direkte sammenheng mellom virksomhetens art og skaden? .....	33
4.2.2	Grensene for ansvar i saker med lovbestemte eller kontraktsbaserte rettigheter .....	34
4.2.2.1	Mobbing, et brudd på arbeidsavtalen?.....	34
4.2.2.2	Brudd på lovbestemt plikt til å føre kontroll og tilsyn .....	34
4.2.2.3	Lovbestemte tjenester til personer ute av stand å ta hånd om seg selv .....	35
4.2.2.4	Fritak for skade som ikke kan relateres direkte til kontraktsgjenstanden? .....	35

4.2.2.5	Har skadelidte bedre vern mot abnormhandlinger i saker hvor det mellom partene foreligger en eller annen form for kontraktsforankring?.....	36
4.2.2.6	Lavere terskel for ileggelse av arbeidsgiveransvar ved lovbestemte eller kontraktsbaserte rettigheter? .....	36
4.2.3	Sammenhengen mellom virksomheten og den fysiske forutsetning for skadens inntreden .....	37
4.2.3.1	Ulovlig tilgang uten tilsyn.....	37
4.2.3.2	Fysisk tilgang på penger .....	37
4.2.3.3	Hjemmehjelpstjenestens karakter gir ansatte innsikt i og muligheter for kartlegging av brukernes økonomiske forhold.....	37
4.2.3.4	Fysisk tilgang til den skadeutløsende faktor avgjørende? .....	38
4.2.4	Arbeidstakers skjulte personlighetstrekk .....	38
4.2.4.1	Fritak for ansvar dersom handlemåten er fjern og ekstraordinær i relasjon til arbeidsforholdet.....	38
4.2.4.2	Alltid ansvarsfrihet ved en arbeidstakers ekstraordinære handlemåte? .....	38

## Kapittel 5 - Tanker de lege ferenda

5.1	Skadelidtes vern av likvide midler versus andre formuesgoder .....	39
5.2	Et behov for forsett som skyldgrad i norsk rettsvesen? .....	40

## Litteraturliste

Avhandlinger .....	42
Bøker .....	42
Lover .....	42
Forarbeider .....	43
Dommer .....	43
Artikler .....	43

# Kapittel 1 - Innledning

---

## 1.1 Emnet og problemstilling

Emnet for denne oppgaven er arbeidsgivers erstatningsansvar ved forsettlige skadeforvoldelser voldt av arbeidstaker etter Lov om Skadeserstatning (SkL.) § 2-1 fra 1969. SkL. § 2-1 gir regler for arbeidsgiveransvaret innen erstatningsretten og vi finner bestemmelsen i kapittel 2 "Det offentliges og andre arbeidsgiveres ansvar m.v"

Hovedproblemstillingen for denne oppgaven er:

- I hvilke tilfeller vil arbeidsgiver bli ansvarlig for arbeidstakers forsettlige skadeforvoldelser? - Oppgaven fokuserer på hvordan de ulike rettslige argumenter som begrunner arbeidsgiveransvaret har relevans i forhold til forsett. Oppgavens formål er å klargjøre rettstilstanden anno 2011.

## 1.2 Presiseringer og avgrensninger

### 1.2.1 Om forsett

Innen erstatningsretten dekker "forsett", etter norsk teori, primært de situasjoner hvor skadefølgen var *tilsiktet* fra skadevolders side og er en identisk forståelse av begrepet som i strafferetten<sup>1</sup>.

En forsettlig handling innen strafferetten er en skjerpet skyldgrad og etter straffelovens system medfører en slik handlemåte en heving av straffenivået. Prinsippet om at forsett, som skjerpet skyldgrad, hever straffenivået kan overføres til erstatningsretten. Men bruken av prinsippet må tilpasses.

Ettersom heving av straffenivået ikke kan overføres til Skadeserstatningsloven, må en heller se det slik at ved forsettlige handlinger voldt av arbeidstaker bør en lettere kunne fritta arbeidsgiver for ansvar. Dette fordi en forsettlig handling er tilsiktet og en arbeidstaker er ikke ansatt i en bedrift for å volde skade, men for å utføre et arbeid i arbeidsgivers interesse. Det kan vanskelig tenkes situasjoner der en forsettlig skadevoldende handling er voldt i arbeidsgivers interesse. Dermed er det da også mindre grunn for å holde arbeidsgiver ansvarlig i disse tilfellene. En fremstilling om erstatningsrettslig forsett er å finne i dr. Juris Bjarte Askelands doktoravhandling fra 2000<sup>2</sup>.

### 1.2.2 Om handlinger voldt i affekt

Som nevnt dekker forsett primært de situasjoner hvor skadefølgen var tilsiktet. Men hva om en handler i affekt? En affekthandling kjennetegnes ved at en handler uten å tenke over verken skadefølgen eller rettmessigheten. Impulshandlinger skjer oftest i situasjoner hvor vedkommende skadevolder er under press eller grunnet en plutselig forandret sinnstemning.

Det siste kan eksemplifiseres ved at en person ved en bedrift får en opprivende beskjed fra en arbeidskollega eller leverandør av varer. Som en umiddelbar reaksjon på beskjeden volder da arbeidstakeren skade på enten person eller materiell. Det første tilfellet kan eksemplifiseres ved dørvakten som er på jobb på et utested. En provoserende og pågående gjest i beruset tilstand skaper så mye bråk at dørvakten til slutt slår til vedkommende. En affekthandling må likevel sees på

---

<sup>1</sup> Jf. Andenæs (2004) side 233

<sup>2</sup> Jf. Askeland (2000) side 119 flg.



som en mild form for forsettlig skadeforvoldelse. Begge disse handlingene vil falle innunder forsett innen erstatningsretten og er da aktuell for oppgavens tema.

### 1.2.3 Om handlinger voldt med overlegg

Videre kan en handling innen strafferetten også være begått forsettlig med hensikt og med overlegg. Overlegg er en skjerpet grad av en forsettlig handling, hvor vedkommende skadevolder har gjort nøye overveielser og slik at den skadevoldende handling, i tillegg til å være tilsiktet, også er et resultat av en viss planlegging over lengre tidsrom<sup>3</sup>.

Ettersom det lett kan tenkes eksempler på at en arbeidstaker kan både planlegge og gjøre nøye overveielser vedrørende en skadevoldende handling, har det da formodningen mot seg å ikke behandle slike overleggshandlinger særskilt. Det vil også stride mot den allmenne rettsfølelse at en arbeidsgiver må stå til ansvar for en nøye planlagt og overveid skadevoldende handling i tilsvarende grad som ved en forsettlig handling gjort i affekt.

Overlegg som skjerpet skyldkrav er imidlertid ikke nevnt i Skadeserstatningsloven av 1969. Det finnes likevel indikasjoner både i lovforarbeidene<sup>4</sup> og nyere rettspraksis på at handlinger gjort med overlegg kan få innvirkning for arbeidsgiveransvaret<sup>5</sup>.

Det fremstår, etter dette, klart at overlegg som skjerpet skyldgrad både er relevant og aktuelt på erstatningsrettens område hva gjelder de forsettlige skadevoldende handlinger.

### 1.2.4 Om vinningshensikt

Innen strafferetten nyttes også "vinningshensikt" som en skjerpet skyldgrad ved forsettlige handlinger for visse deliktsansvar, eksempelvis ved tyveri etter straffelovens § 247.

En tilsvarende bruk av et slikt spesialvilkår benyttet i strafferetten kan ved første øyekast virke vanskelig å overføre til erstatningsretten. Dette fordi bruken av skjerpende tilleggsvilkår ikke følger av Skadeerstatningslovens system. Noen indikasjoner på at vinningshensikt får betydning for ansvarsfordelingen er heller ikke å finne i loven. Men hva om en arbeidstaker går langt utenfor de arbeidsoppgaver han er satt til av arbeidsgiver og urettmessig tilegner seg gjenstander i tjenesten?

Det er arbeidsforholdet som da gir han anledning til å tilegne seg gjenstandene. Dette trekker i retning av at arbeidsgiver bør holdes ansvarlig for slike handlinger. Likevel handler arbeidstaker utelukkende i egen interesse. Det er i arbeidsgivers interesse at han utfører det arbeid han er satt til og i eksemplet ovenfor har vedkommende da gått utenfor det tiltenkte verv, noe som da trekker i retning av at arbeidsgiver ikke bør holdes ansvarlig for den skadevoldende handling.

Et slikt scenario har vært oppe i rettspraksis<sup>6</sup>, hvor Høyesterett har akseptert tilegnelse i arbeidstakers egeninteresse som et moment i vurderingen av om en er utenfor arbeidsgiveransvaret. Uttalelser i forarbeidene<sup>7</sup> kan også tolkes i retning av at dette er et moment av verdi i avveiningen om en skal pålegge arbeidsgiver ansvar i slike situasjoner.

I lys av dette avsnittet vil begge former for skjerpet forsett også være aktuelt på det erstatningsrettslige område og har relevans for oppgavens tematikk.

---

<sup>3</sup> Jf. Andenæs side 235, VII.

<sup>4</sup> En slutning basert på en antitetisk tolkning uttalelsen "Det typiske virkefelt for arbeidsgiveransvaret er det skader som voldes [...] i naturlig sammenheng med arbeidsforholdet", jf. Innstilling II side 20, litra b

<sup>5</sup> Jf. blant annet "Bankansatt-dommen" (Rt. 2000 side 211)

<sup>6</sup> Jf. "Vaktmester-dommen" (Rt. 1996 side 385)

<sup>7</sup> Jf. Innstilling II side 20, litra b, andre spalte

### 1.2.5 Benyttelsen av rettspraksis

Hva gjelder aktuell rettspraksis vil det i den historiske delen tas inn avgjørelser fra dansk rett, ettersom den aktuelle lovtekst som ble benyttet som den nye hjemmel for det objektive arbeidsgiveransvar samsvarte for Norge og Danmark på den tiden. Utviklingen av arbeidsgiveransvaret som rettsinstitutt skjedde parallelt i rettsteorien i begge land og smittet siden over til rettspraksis. Rettspraksis fra begge land vil derfor være relevant for denne delen av min oppgave.

## 1.3 Veien videre

I neste kapittel foretas en historisk oppsummering og de legislative hensynene bak reglene for arbeidsgiveransvaret blir fremhevet. I kapittel 3 analyseres det rettslige grunnlaget for arbeidsgiveransvaret, slik regelen er formet gjennom forarbeid og rettspraksis. Viktige sammenligninger til handlinger voldt forsettlig vil bli gjort hvor dette er naturlig.

I kapittel 4 vil sentrale kriterier hentet fra forarbeid og rettspraksis bli gjennomgått og tematisert, med fokus på grensedragningen for arbeidsgiveransvaret ved forsettlig skadeforvoldelser. Avslutningsvis vil jeg i kapittel 5 vil jeg gjøre meg opp noen tanker *de lege ferenda*. Søkelyset rettes her mot enkelte tema og problemstillinger som i oppgaven har reist særlige problem.

# Kapittel 2 - Historikk og legislative hensyn

---

## 2.1 Innledning

I dette kapittelet vil det objektive arbeidsgiveransvar vises fra et historisk perspektiv. Fokuset vil imidlertid være hvordan de ulike moment og argument for det objektive arbeidsgiveransvar stiller seg i relasjon til forsettlige skadevoldende handlinger.

## 2.2 Det objektive arbeidsgiveransvar som rettsinstitutt - en historisk fremstilling

### 2.2.1 Den tidligere lovhjemmel – N.L. § 3-21-2

Forløperen til Skadeserstatningsloven § 2-1 vedrørende arbeidsgiveransvar var å finne i Norske Lov av 1687, 3.bok, 21. kapittel, 2.artikkel om "husbondansvar". Husbondansvaret innebar at husbonden stod ansvarlig for hva tjenestefolk, barn og hustruen foretok seg og i lovforarbeidene til Lov om erstatning fra 1969 vises det til at dette ansvaret som rettsinstitutt har eksistert helt siden gammel germansk rett<sup>8</sup>.

### 2.2.2 En sovende bestemmelse får nytt liv gjennom teori og rettspraksis

Ser en hen til forarbeidene viser deres redegjørelse vedrørende aktualiteten av N.L. § 3-21-2, at bestemmelsen imidlertid ikke ble benyttet som hjemmel for arbeidsgiveransvar før på slutten av 1880-tallet; altså mange hundre år etter at loven trådte i kraft<sup>9</sup>. Etter dette tidspunkt ble paragrafen imidlertid benyttet hyppigere og hyppigere. Gjennom rettspraksis ble paragrafens snevre utgangspunkt utvidet og etter en tid ble den nyttet som et hovedgrunnlag for et objektivt arbeidsgiveransvar.

Det spennende ved denne utviklingen er vist til i artikkel av Viggo Hagstrøm<sup>10</sup>. Tanken om et objektivt arbeidsgiveransvar basert på N.L. § 3-21-2 ble først presentert ved den norske teoretikeren Bredo Morgenstjerne og parallelt med den danske dr. juris Niels Lassen<sup>11</sup> sent på 1880-tallet.

### 2.2.3 Bredo Morgenstjerne (1851-1930)

Morgenstjerne skriver om husbondansvaret i sin avhandling fra 1887 og omtaler et grunnprinsipp innen arbeidsgiveransvaret. Morgenstjerne viser til at dersom den skadegjørende handling står i så nøye forbindelse med selve arbeidet arbeidstaker er satt til å gjøre, må husbonden også være ansvarlig for tjenerens skadevoldende handlinger<sup>12</sup>. Dette mener Morgenstjerne må gjelde

---

<sup>8</sup> Jf. Innstilling II side 8, tall 2, andre punkt, første spalte

<sup>9</sup> Jf. Innstilling II side 8, tall 2, andre punkt, andre spalte

<sup>10</sup> Jf. Hagstrøm (1989) side 434

<sup>11</sup> Jf. Morgenstjerne (1887) samt Lassen (1887)

<sup>12</sup> Jf. Morgenstjerne side 86

uavhengig om det spesifikt var gitt en fullmakt til akkurat det arbeidet som medførte skaden<sup>13</sup>, jf. ordlyden i § 3-21-2<sup>14</sup>. Dette begrunnes med at vedkommende tjener er satt i den skadegjørende posisjon av husbonden og at dette da må medføre et objektivt ansvar for ham.

Hva gjelder de forsettlige handlinger var Morgenstjerne av den oppfatning at en husbond alltid ville være ansvarsfri ved skader voldt forsettlig av en tjener i hans tjeneste<sup>15</sup>.

#### 2.2.4 Niels Lassen (1848-1923)

Niels Lassen er mer kritisk til retningen D.L. § 3-19-2, tilsvarende N.L. § 3-21-2 er blitt tolket når han behandler emnet i sin avhandling fra 1887. Lassen taler for å la bestemmelsen "hvile i den Dunkehed, som nu en Gang omgiver den" og forme nye fornuftige regler på grunnlag av "de øvrige i Lovginingen indeholdte Bestemmelser og Sagens Natur"<sup>16</sup>.

Lassen stilte seg altså kritisk til at en fortolket de nye tanker vedrørende arbeidsgiveransvaret til å omfattes av ordlyden. Han mente at ordlyden ikke var tilstrekkelig klar nok til å kunne falle innunder det objektive ansvar for husbonden. En slik uthuling av bestemmelsen var uheldig, men han var likevel klar på at domstolenes vegring og tilbakeholdenhet til å dømme husbonden for ansvar var uriktig.

Lassen hevdet at det hadde gode grunner for seg å statuere ansvar for husbonden i visse tilfeller. Han argumenterte for at husbonden burde ha et ansvar for handlinger gjort av sine tjenere, dersom disse handlingene kunne settes i direkte sammenheng med de verv de var satt til av husbonden.

Etter tidligere lovgivning var det fullmakten til å utføre det skadeutløsende arbeid, som knyttet bånd mellom husbonden og den eventuelle skadevoldende handling gjort av en tjener i hans tjeneste. Og Lassen hevdet at loven ikke var konstruert så tåpelig at en husbond bare kunne påføre et premiss om at tjeneren aldri måtte handle mot loven, for dermed å slippe unna ansvaret<sup>17</sup>.

Han viser til at det rettsgode det er å eie ting innehar en viss risiko. Det samme gjelder å være i posisjon til å beføye over eiendom og tjenere. Ingen i en slik posisjon bør da kunne tillates å skyve ansvaret over på en annen part, dersom ikke gode grunner taler for det. Dersom "andres Livsgoder" står i fare for en økt risiko for skade, vil gode grunner tale for at det ikke er husbondens medborgere som er dem skal "bære hele risikoen [*for skade*] ved den farlige Virksomhed".

Dersom en virksomhet medfører fare for andres rettsgoder må husbonden ubetinget stå til ansvar etter "Livets alminnelige Gang" for at arbeidet utføres på en "tilbørlig Maade". Dersom dette ikke skjer skadefritt, må en da "svare for sine Fullmægtige" dersom de iboende farer vervet representerte, "blevne virksomme". Han viser til at dette gjelder selv uten at et "Ansvar maate være hjemlet". Dette fordi den alminnelige rettsoppfatning tilsier at det må garanteres for at handlingene gjøres på en forsvarlig måte, uavhengig om dette utføres av "[*husbonden*] personlig eller ved Fullmægtig"<sup>18</sup>.

---

<sup>13</sup> Jf. Morgenstjerne side 88

<sup>14</sup> Etter ordlyden i N.L. § 3-21-2, 2. artikkel var husbonden kun ansvarlig for de handlinger voldt av en tjener i sin tjeneste, som husbonden hadde gitt "Fuldmagt paa sine Vegne at forrette [...]".

<sup>15</sup> Jf. Morgenstjerne side 88

<sup>16</sup> Jf. Lassen side 61

<sup>17</sup> Jf. Lassen side 59 – Siste avsnitt er en sammenfatning av side 59

<sup>18</sup> Jf. Lassen side 57 – Avsnittet er en sammenfatning av side 57

Lassen omtaler ikke de forsettlige skadevoldende handlinger særskilt, men gir et konkret om noe uvirkelig eksempel på Lassens syn på grensen for arbeidsgiveransvaret<sup>19</sup>.

En tjener blir satt til å kutte husbondens utmark med ljà. Dersom en person ligger og slapper av i gresset og vedkommende tjener kutter hodet av ham, må husbonden holdes ansvarlig. At den avdøde også viser seg å være en uvenn av tjeneren over lang tid, har ikke noe å si for ansvarsfordelingen. Det stilte seg imidlertid annerledes dersom tjeneren var klar over at sin uvenn over lang tid ofte hadde for vane å legge seg her. Dersom tjeneren i tillegg forvisset seg om at det faktisk var rett person som lå å sov i marken, kunne ikke arbeidsgiver her holdes ansvarlig for en slik handling. Dette selv om arbeidet lå innenfor det som han var satt til av husbonden. Det som her blir uttrykt er jo at en handling voldt med overlegg ikke kan lastes husbonden. Lassen er da inne på grensene for hvor langt ansvaret for en husbond rekker.

### 2.2.5 Utviklingen av det objektive arbeidsgiveransvaret som rettsinstitutt

Disse overnevnte tanker må ha vært med å forme nye ideer og grenser for husbondens ansvar. Ved oppfølging av et tilsvarende syn i Høyesterett<sup>20</sup>, må en kunne si at rettsteoretikerne fikk rett i at tiden var inne for å stadfeste et objektivt arbeidsgiveransvar for husbonden.

Men lov hjemmelen var imidlertid svak. Dette kommer klart til uttrykk i domsslutningene fra 1889<sup>21</sup>, hvor det heter at "Efter Sagens Beskaffenhed, og da det her gjælder en maaske noget tvivlsom Lovfortolkning, finder jeg, at Processens Omkostninger ogsaa her for Retten bør ophæves". Ser en da det reelle rettsgrunnlaget for arbeidsgiveransvar på et rent objektivt grunnlag fra et norsk perspektiv, ble dette følgelig skapt av domstolene og teorien.

Fra slutten av 1880-tallet og utover på 1900-tallet ble det avsagt flere dommer<sup>22</sup> vedrørende objektivt arbeidsgiveransvar uten at dommen fra 1899 ble kritisert. Arbeidsgiveransvaret som rettsinstitutt må dermed sies å ha blitt allment akseptert av det norske juridiske felleskap. Prinsippet om en objektiv ansvarsnorm for arbeidsgiver er siden dette blitt benyttet som en sikkerhetsventil for dekning av det tap skadelidte tredjemann er blitt påført gjennom en arbeidstakers skadeforvoldelse.

## 2.3 De bakenforliggende legislative hensyn for arbeidsgiveransvaret

Selv om denne oppgaven har som formål å klarlegge når en arbeidsgiver er ansvarlig for handlinger voldt med forsett, er det også viktig å gå litt i dybden rundt de legislative hensyn som ligger bak lovgivningen generelt. I utformingen av reglene om det objektive arbeidsgiveransvaret reiser noen spørsmål seg særskilt når en går dypere inn i materien:

- i) Hvorfor etablere en klarere rettsregel som holdt arbeidsgiver ansvarlig uten å ha utvist skyld og skulle arbeidsgiveransvaret ha et nytt innhold fra tidligere?
- ii) Og hvorfor skjedde det på akkurat dette tidspunkt, helt mot slutten av 1800-tallet?

---

<sup>19</sup> Jf. Lassen (1887) side 53

<sup>20</sup> Jf. Rt. 1898 side 529 dog ikke enstemmig men senere i Rt. 1899 side 551 forelå det første prejudikat for alminnelig husbondsansvar jf. Hagstrøm (1989) side 435, note 19

<sup>21</sup> Jf. Rt. 1899 side 551

<sup>22</sup> Jf. blant annet "Vannskade-dommen" (UfR-1902-A-167) og "Korksekk-dommen" (UfR-1904-B-41)

Et sideblikk til de ulike legislative hensyns relevans til forsettsituasjonen gjøres suksessivt.

For å ta det siste først, så må en ved vurderingen av spørsmål ii.) løsrive seg fra det norske fokus og løfte blikket å se på samfunnsutviklingen i Europa på 1800-tallet.

### 2.3.1 Utenomrettslig påvirkning fra utlandet <sup>23</sup>

Helt fra den franske revolusjon i (1789-1799) og gjennom hele den industrielle revolusjon ble de liberalistiske idealer og tankesett stadig sterkere befestet i datidens Europa.

Omfanget og betydningen av erstatningsrett har helt klart økt de siste 150 år.

Før den industrielle revolusjon var ikke fokus på erstatningsrett så utbredt<sup>24</sup>. Med den industrielle revolusjonen fulgte blant annet dampmotorer, moderne fremkomstmidler som tog og biler. Europa gikk igjennom en formidabel utvikling og en tok også i bruk farlige kjemiske stoffer til behandling og vedlikehold av disse nyvinningene. En følge av utviklingen ble dessverre en dramatisk og markant økning både i antall skader og en forhøyet alvorlighetsgrad. Samfunnsutviklingen ble da på sett og vis opphavet til den moderne erstatningsrett. Uaktsomhet som premiss for ansvar samt en langsom utvidelse av det objektive ansvaret for risiko som følge av svært farlig aktiviteter, stod her sentralt.

I datidens England var det et skarpt skille mellom fattig og rik. Dersom en fattig fabrikkarbeider påførte en utenforstående en skade, så vedkommende skadelidte naturligvis etter en som kunne dekke skaden. Under de livsforhold som fantes i 1800-tallets England, kan en godt tenke seg at arbeideren overhodet ikke var søkegod. Ettersom forsikringsordningene heller ikke var godt nok utbygget, vil det rasjonelle tilsi at en da kan henvende seg til arbeidsgiver. Dette fordi skaden oppstod etter arbeid i arbeidsgivers interesse. Skadelidtes behov for å få skaden dekket samt en alminnelig rettferdighetstanke tilsier da at arbeidsgiver bør holdes ansvarlig på objektivt grunnlag.

Tar en da et sideblikk til forsettsituasjonen, vil ikke de overnevnte argumenter kunne benyttes som grunnlag for ansvar for arbeidsgiver. Det ville ikke vært mulig å forsikre seg mot at en arbeider forsettlig påførte en fiende en skade ved eksempelvis et smelteverk. Den forsettlige skadevoldende handling vil heller ikke være i arbeidsgivers interesse og skaden er heller ikke et direkte resultat av den risikoen for skade et smelteverk representerer.

### 2.3.2 Forholdene i Norge på 1800-tallet

Den industrielle revolusjons nyvinninger kom også til Norge etter en tid. Gjennom bøker og tidsskrifter ble også Norge påvirket av det som skjedde i Europa. Det overnevnte eksempel om gjennomrettelsestanken for skaden voldt av en ikke-søkegod arbeider, kalles i engelsk rett "The Deep Pocket Argument"<sup>25</sup>. Ettersom det er arbeidsgiver som profiterer på det arbeidet som blir utført, er effekten så definitivt til stede her. Den rike arbeidsgiver må dermed stå til ansvar for de skader som har sitt naturlige utspring fra et arbeid som skjer i hans interesse.

<sup>23</sup> Avsnittet er primært basert på Schäfer (1999)

<sup>24</sup> Den vanligste form for skade i arbeidslivet var "shying"; Et engelsk uttrykk for når hesten kaster den ridende av hesteryggen grunnet plutselig redsel.

<sup>25</sup> Prinsippet er så enkelt som at en forsøker å kanalisere ansvaret til den som har penger. I eksemplet over er det fabrikkherren som har profitten og pengene, og da er det naturlig å kanalisere ansvaret gjennom et objektivt ansvar for arbeidsgiver.

Det som til nå er gjennomgått forklarer, etter mitt syn, hvorfor man på slutten av 1800-tallet fokuserte på et objektivt arbeidsgiveransvar i Norge og besvarer spørsmål ii) under oppgavens 2.3. I så henseende passer det seg å ta inn Hagstrøms treffende konklusjon hentet fra den tidligere nevnte artikkel<sup>26</sup>; nemlig at den gamle lovboken "var så usammenhengende at [§ 3-21-2] ikke stengte for en omlegging til et nytt ansvarssystem" og "så uklar at man kunne innfortolke den forståelse som man i en annen tidsalder hadde de beste grunner for seg".

### 2.3.3 Nye klare retningslinjer for arbeidsgiveransvaret

#### 2.3.3.1 Innledning

For å svare på spørsmål i.) er det naturlig å se hent til lovforarbeidene til Lov om Skadeserstatning som gir en utfyllende redegjørelse for behovet for en klarere regel for arbeidsgivers ansvar. Fokuset vil være på de to sentrale rettskilder; Statsansvarsutredningen fra 1958 og Erstatningskomitéens andre innstilling (Innstilling II) fra 1964. Valget om også å ta med motivene fra 1958 er at erstatningskomitéen (heretter komitéen) fra 1964 anså momenter vedrørende både private og offentlige regler om arbeidsgiveransvar for å være forenlige<sup>27</sup>. I gjennomgangen rettes det særskilt fokus på moment med relevans for forsettlige skadefordende handlinger.

#### 2.3.3.2 Prevensjonstanken

Fra utredningen i 1958 finner en tidlig i behandlingen av arbeidsgiveransvaret momenter som knytter seg til tanken om allmennrettslig prevensjon i relasjon til behovet for en ny og klarere rettsregel. Utvalget viser til at utviklingen går mot en stadig ekspanderende statlig forvaltning og saker fra rettspraksis viser at "det offentlige i vidt omfang må regne med å bli erstatningsansvarlig"<sup>28</sup> for uforsvarlig skadefordelse.

Det foreslås å lovfeste de regler og prinsipper som fremstår som gjeldende rett, for effektivt å sørge for at en holder skadefordelser på et minimum.

Ved å sette tydelige skranker for ansvaret og innlemme de prinsipper som er stadfestet gjennom rettspraksis, vil dette resultere i en samlet og enhetlig regulering av spørsmålet om erstatning. Det ligger i forslaget natur at ved å nedfelle retningslinjer som staten må gjøre sitt ytterste for å få sine ansatte til å følge, oppnår en samtidig at de til da uklare og prinsipielt vanskelige tvister som har vært behandlet i rettspraksis avklares i lovs form.

I Innstilling II viser komitéen i sin behandling av temaet at en lovfesting av et objektivt ansvar i særlig grad vil mane til en mer oppmerksom og sikkerhetsfokusert arbeidsherre<sup>29</sup>. Dette fordi ved å pålegge arbeidsgiver et ansvar uten skyld, vil da vedkommende måtte gjøre sitt ytterste for å unngå skader på arbeidsplassen.

I relasjon til forsett er det tilnærmet umulig for en arbeidsgiver å innføre preventive tiltak for å forhindre slike handlinger. En kan ikke automatisk bli holdt ansvarlig for en forsetts handling på bakgrunn av at en ikke i tilstrekkelig grad tok sine forhåndsregler og fulgte med alle sine ansatte til enhver tid. Et slikt tiltak faller på sin egen urimelighet og momentet i forrige avsnitt vil kun ha verdi i relasjon til tilfeller med uaktsom skadefordelse.

<sup>26</sup> Jf. Hagstrøm (1989) side 434 i en sammenfatning av hvilken betydning Norske Lov har hatt for erstatningsrettens utvikling i Norge.

<sup>27</sup> Jf. Innstilling II side 22 flg.

<sup>28</sup> Jf. Statsansvarsutredningen side 16

<sup>29</sup> Jf. Innstilling II side 17 flg.

### 2.3.3.3 Utført i tjeneste eller utføring av verv

Komitéen fremhever videre et sentralt moment vedrørende arbeidsgiveransvaret<sup>30</sup>.

Det er en forutsetning for å bli holdt ansvarlig på et objektivt grunnlag at den uforsvarlige atferd kan føres tilbake til en arbeidstaker i arbeidsgivers tjeneste. Dette gjaldt også for tidligere lovgivning og dette prinsippet var ment å opprettholdes.

Dette momentet vil også gjelde for forsett, siden det vil være mulig å stadfeste om den forsettlige skadevoldende handling overhodet kan relateres til arbeidsforholdet. Dersom en universitetsprofessor forsettlig slår ned en annen person på et utested kan ikke skadelidte kreve erstatning av Universitetet som arbeidsgiver fordi skadevolder tilfeldigvis var ansatt der. Universitetet vil ikke bli trukket inn i saken grunnet utilstrekkelig årsakssammenheng mellom professorens arbeidsforhold og skaden.

Annerledes vil det stille seg dersom skadevolderen er en dørvakt. Er dørvakten på jobb, vil en lettere kunne akseptere at skaden oppstod i arbeidsgivers tjeneste. Arbeidsforholdet som blant annet innebærer å kontrollere og eventuelt vise ut gjester som har fått for mye å drikke, vil kunne skape en situasjon som utløser en skade på tredjemann. Dette fordi dørvakten kan bli så provosert av den skadelidte at vakten tilslutt slår vedkommende ned. Selv om legemsfornærmelsen er urettmessig, er handlingen nært tilknyttet tjenesten som arbeidsgiver ønsker utført.

### 2.3.3.4 Rett mann på rett plass

Videre påpeker komitéen at arbeidsherre må tenke grundig igjennom hvem som skal gjøre hvilke oppgaver i bedriften<sup>31</sup>. Komitéen viser til at ved å kunne pålegge et objektivt ansvar for en skjødesløs ansettelse som indirekte fører til skade, vil dette ha en god preventiv effekt på arbeidsgiver. Dette fremstår i grunn som ganske opplagt, men er interessant i lys av oppgavens tema.

I saker om forsett vil en arbeidsgiver kunne si at vedkommende skadevoldende arbeidstaker var perfekt til den jobb vedkommende var satt til. Forsettshandlingen vil da komme overraskende på arbeidsgiver og fremstå som utenkelig da vedkommende ble ansatt i firmaet. En kan vanskelig ved et intervju avdekke de indre, mørke sider som skjuler seg bak en utad eksemplarisk arbeidstaker.

”Vekter-dommen” fra 2007<sup>32</sup> er et eksempel på dette. En vekter startet en brann i en bygning som han hadde som oppgave å føre tilsyn med i 1995. Han innrømmet ugjerningen 8 år senere og Aker Yards ved sitt forsikringssskap saksøkte da Securitas AS som vekteren var ansatt i på tidspunktet for brannstiftingen. Høyesterett uttalte at skadeforvoldelsen her måtte ansees for å være et utslag av en særegen risiko. Dette måtte da ifølge retten, med støtte fra forarbeidene, medføre at vekteren gikk klart uten for det som Securitas med rimelighet har kunnet regne med. Securitas AS kunne da ikke ansees ansvarlig for vekteren etter Skl. § 2-1 nr. 1. Det var ingenting som tilsa at vekteren ved ansettelsen hadde anlegg for pyromani og dette ville det vært svært vanskelig for Securitas AS å gardere seg mot, heter det i dommens avsnitt 41.

---

<sup>30</sup> Jf. Innstilling II side 16

<sup>31</sup> Jf. Innstilling II side 18

<sup>32</sup> Jf. Rt.2007 s. 1665



### 2.3.3.5 Virksomhetens iboende risiko for skade

Komiteén viser videre til at enkelte virksomheter innehar en iboende risiko for skadeforvoldelse<sup>33</sup>. Dette er en driftsrisiko arbeidsgivere må ta høyde for og da tilrettelegge arbeidsforholdet slik at en minimerer mulighet for at den iboende risikoen for skade får realisert seg.

Dette argumentet har i første rekke relevans til uaktsomme skadeforvoldelser. Når det gjelder forsettlige skadeforvoldelser vil det i mindre grad slå til. Bakgrunnen for dette er at det ikke er den iboende risikoen for skade som har realisert seg, men arbeidstakers motivasjon for enten å skade andre eller å tilegne seg goder en egentlig ikke skulle hatt. Og argumentet om den iboende risiko vil overhodet ikke slå til i sistnevnte eksempel, hvor arbeidstakeren handler med vinningshensikt.

Dette var tilfellet i "Rengjøringsbyrå-dommen" fra 1982<sup>34</sup>.

I saken hadde to rengjøringsmedarbeidere over lengre tid stjålet fra et varemagasin. De tiltalte fikk tilgang til varene gjennom rengjøringsoppdrag i bygget for ISS Rengjøringsbyrå. Varemagasinet krevde deretter erstatning av ISS etter Skl. § 2-1. ISS ble frikjent for ansvar.

Dette ble begrunnet i at handlingene var gjort med vinningshensikt og de ansatte hadde gått langt utenfor sine arbeidsoppgaver gitt av ISS.

Dersom en arbeidstaker kamuflerer sin forsettlige skadevoldende handling gjennom å få den forsettlige skadevoldende handling til å fremstå som en skade som følge av en driftsrisiko, vil dette derimot kunne være vanskelig å gjennomskue. En kan likevel muligens avdekkes ved tilsyn, som blir behandlet senere<sup>35</sup>.

Annerledes stiller det seg i saker hvor årsaken til arbeidstakers forsettlige skadeforvoldelse har sterkere tilknytning til arbeidsforholdet. Et treffende eksempel er den overnevnte dørvakten på jobb på et utested, som i ren affekt slår ned en pågående og provoserende gjest. En arbeidsgiver som profiterer på andres kjøp av rusmidler er klar over hvordan alkohol påvirker mennesker. Erfaring og alminnelig analyse tilsier at virksomhetens iboende risiko for skade i mindre grad får realisert seg dersom en ansetter vakter til å passe på gjestene. Om en gjest da provoser dørvakten slik at begeret til slutt renner over, er dette beklageligvis et forståelig utfall. Selv om vekten overhodet ikke har rett til å slå gjesten, er det så nær sammenheng mellom arbeidsforholdet og skaden at en arbeidsgiver her lettere vil kunne stå ansvarlig for en slik forsettlig skadeforvoldelse<sup>36</sup>. Dette står i kontrast til saksforholdet i "Rengjøringsbyrå-dommen".

Et annet eksempel fra rettspraksis vedrørende virksomhetens iboende risiko finner vi i "Bankansatt-dommen"<sup>37</sup>. Høyesterett rettet i saken fokus på at tilgang på penger utgjorde den iboende risiko for skade ved bankvirksomhet. Nærmere om dommen senere i oppgaven<sup>38</sup>.

### 2.3.3.6 De anonyme og kumulative feil

Til tross for ulike tiltak som kan gjøres på en arbeidsplass, vil det fra tid til annen forekomme skader. Hvordan stiller det seg da om en opererer med et krav om skyld fra arbeidsgivers side?

Dersom en ikke klarer å påvise hva eller hvem som forårsaket skaden, vil arbeidsgiveren her måtte

---

<sup>33</sup> Jf. Innstilling II side 19

<sup>34</sup> Jf. Rt. 1982 s. 1349

<sup>35</sup> Jf. oppgavens 2.3.3.8

<sup>36</sup> Se også Askeland (2000) i oppgavens 2.3.6.2. flg.

<sup>37</sup> Jf. Rt. 2000 side 211

<sup>38</sup> Jf. denne oppgavens 3.2.3.2.3.2 og 4.2.1.1

fritas for ansvar. I følge Erstatningskomitéen ville en slik ordning bli oppfattet som urimelig fordi skadelidte står uten erstatningsmuligheter til tross for at skaden oppstod som følge av arbeid i arbeidsgivers interesse<sup>39</sup>. Etersom arbeidsgiver profitterer på det arbeid som forårsaker skaden, fremhever komitéen at det da fremstår som rettmessig at skadelidte også kan søke arbeidsgiveren for erstatning. Dermed vil arbeidsgiver også måtte stå til ansvar for både de anonyme feil og de småfeil, som kumulert, er medvirkende årsaker til at skaden oppstår. Denne delen av det legislative grunnlaget for arbeidsgiveransvar vil vanskelig slå til i relasjon til forsett og momentet vil ikke bli videre vurdert i oppgaven.

### **2.3.3.7 Gode sikkerhetsrutiner og instruksjonsmuligheter**

Andre tiltak som utdypes er å sørge for at en arbeidsgiver lager gode rutiner for det arbeid som ønskes utført. Både uskyldige tredjemenn og egne arbeidstakere er dem som tenkes vernet for skade ved å innføre gode rutiner. Komitéen kommer til at det er arbeidsgiveres "plikt til å treffe tiltak for å forebygge skade eller ulempe"<sup>40</sup>.

Gode rutiner for arbeiderne vil redusere sjansene for uaktsom skadeforvoldelse, men vil ikke være effektivt mot forsettlige skadeforvoldelser. Slike handlinger er i de fleste tilfeller voldt i arbeidstakers egeninteresse og en tilsiktet handling kan ikke avhjelpes med gode sikkerhetsrutiner.

### **2.3.3.8 Tilsynsrutiner**

I relasjon til innføring av gode rutiner, viser komitéen også til at arbeidsgiver må i tilstrekkelig grad sørge for å følge opp at de overnevnte rutiner for hvordan arbeidet skal utføres<sup>41</sup>.

På denne måten minskes risikoen for skade betraktelig i følge komitéen. Dette tiltaket er interessant i forhold til oppgavens tematikk rundt forsett. Tiltaket vil klart ha best effekt vedrørende uaktsomme skadeforvoldelser, men tilsyn vil også kunne avverge enkelte forsettlige skadevoldende handlinger. Det kan imidlertid ikke kreves eller tillates at arbeidsgiver bedriver overvåkning for å holde arbeidsplassen fri for skader. Stikkprøver vil da være effektivt og vil kunne avdekke avvik. Tilsynet må imidlertid være innenfor rimelighetens grenser hva gjelder ressursbruk for virksomheten og hvor lett tilsyn kan gjennomføres.

I "Rengjøringsbyrå-dommen"<sup>42</sup> ble tilsynsmomentet fremhevet, men vinklingen rundt tilsynet ble snudd mot varemagasinet. De hadde ikke kontroll med egne varer og dette ble brukt mot dem som saksøkere. Førstvoterende fremhever også at ISS hadde svært få muligheter til å kontrollere om varer ble tatt fra varemagasinet grunnet oppdragets art.

Dersom saksforholdet hadde vært annerledes og rengjøringsarbeiderne eksempelvis hadde stjålet varer til oppbevaring for andre kunder fra ISS egne lokaler, ville en kunne avdekket tyveriene ved at ISS hadde ført tilstrekkelig tilsyn på arbeidsplassen.

---

<sup>39</sup> Jf. Innstilling II side 18

<sup>40</sup> Jf. Innstilling II side 47

<sup>41</sup> Jf. Innstilling II side 17

<sup>42</sup> Jf. Rt. 1982 side 1349

### 2.3.4 Avsluttende bemerkninger

Etter gjennomgangen over kan en konkludere med at tanken om et mer skadefritt arbeidsliv er et hovedtrekk ved Erstatningskomitéens behandling av de bakenforliggende hensyn. Videre må også målet om et mer skadefritt arbeidsliv gjelde like mye for den utenforstående skadelidte som arbeidsgivers egne ansatte.

De nye klare retningslinjene for arbeidsgiveransvaret setter større og tydeligere krav til arbeidsgiver. Dette fordi arbeidet utføres i hans interessesfære og arbeidsgiver er den som profiterer på arbeidet. Det objektive arbeidsgiveransvaret vil fungere som et meget viktig sikkerhetsnett for skadelidte tredjemann for å få sin eventuelle skade fullt ut erstattet.

# Kapittel 3 -

## Analyse av Skl. § 2-1

---

### 3.1 Innledning

#### 3.1.1 Generelle bemerkninger

I kapittel 2 i Lov om Skadeserstatning finner vi reglene om arbeidsgiveransvaret. En av to alternative skyldgrader må være oppfylt for at bestemmelsen får sin anvendelse, henholdsvis forsett eller uaktsomhet. Ettersom formålet med oppgaven er å klargjøre når en arbeidsgiver kan holdes ansvarlig for forsettlige skadevoldende handlinger, er det naturlig å foreta en analyse av lovens ordlyd. Ved gjennomgang under vil Skl. § 2-1 presentert slik den er formet av lovforarbeidene, teori og rettspraksis. De vurderinger som har relevans til forsettlig skadeforvoldelse fremheves hvor dette er hensiktsmessig i gjennomgangen. Ved analysen er lovteksten inndelt i vilkår (a-d) og vurderingsmoment (I. og II.).

#### 3.1.2 Endring i skyldkravet

Ved gjennomgang av forarbeidene ser en at det har skjedd en utvikling i forarbeidenes begrepsbruk vedrørende skyldkravet fra Innstilling II fra 1964 og frem til endelig lov om Skadeserstatning i 1969. Ved behandlingen i 1964 ble det foreslått at det var arbeidstakers "uforsvarlige" skadevoldende handlinger ovenfor den skadelidte som kunne søkes erstattet hos arbeidsgiver. I Skl. § 2-1 nr. er imidlertid ordlyden en annen, hvor en handling enten må være voldt forsettlig eller uaktsomt. Går en så tilbake til forarbeidene uttales det mot slutten av bemerkningene av § 1 at det har lite verdi av å eksemplifisere hvorvidt arbeidstakeren har gått utenfor det som er rimelig. Dersom en arbeidstaker imidlertid har voldt en skade med "forsett", vil dette "gjennomgående" medføre fritak for arbeidsgiveransvaret.

Spørsmålet er om dette utsagnet er forenelig med ordlyden i Skl. § 2-1 nr. 1<sup>43</sup>.

Svaret må være ja, men trenger ytterligere utdypning. Dersom en skulle konkludere med at alle forsettlige handlinger medfører fritak for ansvar, ville ikke forsett som skyldgrad ha en reel erstatningsrettslig betydning. Den er et alternativt vilkår i loven og det er utvilsomt at en skadevoldende handling voldt med forsett kan medføre ansvar for arbeidsgiver i visse situasjoner.

Likevel har Høyesterett i "Rengjøringsbyrå-dommen"<sup>44</sup> og med oppfølging i "Vaktmester-dommen"<sup>45</sup> benyttet utsagnet som en retningslinje for frifinnelse av arbeidsgiver. Selv om andre faktorer har vært med å forme avgjørelsene, har uttalelsen blitt benyttet for å understøtte argumentasjonen i retning frifinnelse. I disse dommene mener jeg at retten er unyansert og ukritisk i sin rettsanvendelse. Det fremstår som unaturlig at Erstatningskomitéen ville inntatt en så låst holdning til de forsettlige handlinger dersom forsett var et vilkår for ansvar i komitéens lovutkast. Uttalelsen kom i forbindelse med en diskusjon om når en arbeidstaker hadde gått utenfor det en kunne regne med, og ikke under behandlingen om hva som var "uforsvarlig".

---

<sup>43</sup> Jf. oppgavens 4.2

<sup>44</sup> Jf. Rt. 1982 side 1349

<sup>45</sup> Jf. Rt. 1996 side 355

Etter mitt syn medfører Høyesteretts benyttelse av setningen i "Rengjøringsbyrå-" og "Vaktmesterdommen", at utsagnet får et annet innhold enn tiltenkt fra komitéens side. Riktignok skal Skl. § 2-1 nr. 1, første og andre punktum som "et hele"<sup>46</sup>, men det gjør ikke bruken av utsagnet i dommene rettmessig av den grunn.

I dommene burde en vist til utviklingen i forarbeidene vedrørende ordlyden i skyldkravet.

Uttalelsen fra forarbeidene er imidlertid ikke uten verdi.

Det uttalelsen faktisk viser er at handlinger voldt med forsett ligger i grenseland for hva en arbeidsgiver må stå til ansvar for. Forsettlige handlinger voldt med overlegg vil især befinne seg i gråsonen for om arbeidsgiveransvar overhodet kan ilegges.

Konklusjonen er at det faktum at skyldkravet har endret seg medfører i første rekke at utsagnet mister litt av sin vekt, men at utsagnet likevel verdi for grensedragningen for arbeidsgiveransvaret i spørsmålet om arbeidstakeren har gått utenfor det en arbeidsgiver med rimelighet måtte kunne regne med.

### 3.1.3 Forståelsen av bestemmelsens første og andre punktum

Et annet viktig punkt som bør tas innledningsvis er Høyesteretts oppfatning av hvordan Skl. § 2-1 nr. første og andre punktum skal forstås. Den sentrale avgjørelsen er "Rengjøringsbyrå-dommen", tidligere omtalt over.

I dommen uttaler førstvoterende at Skl. § 2-1 nr. 1 annet punktum er "formulert som en begrensning i ansvaret, som etter dette punktum ikke skal omfatte skade som skyldes at arbeidstakeren «går utenfor det som er rimelig å regne med» [...]". Deretter går førstvoterende inn på forståelsen av regelen i Skl. § 2-1 nr. 1, hvor det konstateres at ansvar inntreffer når vilkårene i første punktum er oppfylt og at unntaket i annet punktum ikke kommer til anvendelse. Kort vises det til at kravet om at skaden har sitt utspring fra "arbeidstakerens utføring av arbeid eller verv" må sees i lys av den skadevoldende handling.

Deretter uttaler førstvoterende at lovens to punktum ikke står selvstendig. Førstvoterende viser til at det i følge forarbeidene var meningen å benytte seg av formuleringer som dekket den rettspraksis som var utviklet rundt N.L. § 3-21-2. Annet punktum kaster da "lys over fortolkningen av første punktum" og at bestemmelsen dermed må "ses som et hele", som det heter i dommen. Dommen ble avsagt med flertallstilslutning.

Det er altså summen av de faktorer og hensyn som ligger bak første og andre punktum som styrer om ansvar også kan ilegges arbeidsgiver. Unntaket kaster lys på forståelsen av første punktum og det er ikke nok at arbeidstakeren har begått en skadevoldende handling som er rimelig å regne med. Den må også ha vært gjort under arbeidstakerens utførelse av arbeid eller verv.

Et tilsvarende standpunkt om å se de to punktum som et hele, ble fulgt opp i "Vaktmesterdommen" og i teorien er det også bred enighet om å tolke første og andre punktum helhetlig.

Den videre analysen av lovteksten vil utføres i lys av bemerkningene i 3.1.2 og 3.1.3.

---

<sup>46</sup> Jf. oppgavens 3.1.3.

## 3.2 Analyse av lovteksten

”Arbeidsgiver svarer for den **a)** skade som **b)** voldes forsettlig eller uaktsomt **c)** under arbeidstakers utføring av arbeid eller verv for arbeidsgiveren, idet hensyn tas til om **l.)** de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten eller tjenesten, er tilsidesatt. Ansvar **d)** omfatter ikke skade som skyldes at arbeidstakeren går utenfor det som er rimelig å regne med **ll.)** etter arten av virksomheten eller saksområdet og karakteren av arbeidet eller vervet”, jf. Skl. § 2-1 nr. 1.

### 3.2.1 Alternative eller kumulative inngangsvilkår for ansvar i § 2-1 nr. 1, første setning?

Det første spørsmålet som reiser seg er hvilke vilkår som må være oppfylt for at bestemmelsen kan anføres som rettsgrunnlag for erstatning.

#### 3.2.1.1 Skade

Lovgiver fastsetter, som innledende vilkår for erstatning, at det må foreligge skade, jf. oppgavens 3.2, litra a. Dette er opplagt og er ikke et problematisk vilkår. Begrepet ”skade” er generelt og må ansees for både å dekke fysisk og psykisk skade. I ”Mobbe-dommen” fra 1997<sup>47</sup> finner vi eksempel for den sistnevnte psykiske skade. Saksforholdet var at en arbeidstaker følte seg mobbet over lang tid av en overordnet i bedriften. Høyesterett gav mannen medhold i anklagene om psykiske skader ved mobbing og arbeidsgiveren ble følgelig holdt ansvarlig for den overordnede mobbing. Lovforarbeidene fra 1964 viser også at det var ønskelig å utvide ansvaret noe lengre enn kun de typiske skadefølger<sup>48</sup>.

#### 3.2.1.2 Skyldkravet

Videre er det et krav om at skaden som oppstod må være forårsaket av enten en forsettlig eller en uaktsom handling gjort av arbeidstaker, jf. oppgavens 3.2, litra b. Det må altså foreligge subjektiv skyld fra arbeidstakers side. I forarbeidene vises det også til at en forsettlig eller uaktsom unnlattelse gjort av en arbeidstaker sidestilles med det å utføre en aktiv handling.

#### 3.2.1.3 Årsakssammenheng

Ser en da spesifikt på hvilke handlinger som søkes underlagt arbeidsgiveransvaret, så åpner ikke lovgiver for at enhver skade som oppstår, vil medføre ansvar for arbeidsgiver. Det er ”under arbeidstakers utføring av arbeid” arbeidsgiveren kan holdes ansvarlig for den skade som har oppstått, jf. oppgavens 3.2, litra c. Men for at ansvar kan inntre, må det foreligge en tilknytning mellom arbeidet som arbeidsgiver ønsker utført og skaden. Dette er en naturlig følge lovens system når en ser § 2-1 nr. 1, 1.setn, 1. punktum under ett. Dette understøttes ved uttalelser i forarbeidene hvor det heter at det er ”arbeidsforholdet” som gir grunnlaget for hvilke av arbeidstakerens handlinger arbeidsgiver bør være ansvarlig for. En naturlig følge er at arbeidsforholdet også ”setter grenser for hvor langt ansvaret bør rekke”<sup>49</sup>.

I forhold til saker om forsett er vi her i en gråsone.

Ofte er det ikke ved et spesifikt arbeid at den forsettlig skade oppstår, men som følge av at vedkommende har en jobb som gir indirekte gir anledning til å utføre den urettmessige handling,

---

<sup>47</sup> Jf. Rt. 1997 s. 786 flg.

<sup>48</sup> Jf. Innstilling II side 20, litra b, første spalte flg.

<sup>49</sup> Jf. Innstilling II side 20, litra b, første spalte og tilsvarende argumenter på side 44, andre spalte

som saksforholdet i "Vaktmester-dommen" fra 1996<sup>50</sup>.

En vaktmester i en bygård i Oslo hadde begått tyveri fra en av bygårdens leietakere. Vaktmesteren hadde ikke tillatelse til å være i leietakers lokaler uten tilsyn og tok seg inn til varene gjennom en dør fra nabolokalet. Gårdeieren ble holdt ansvarlig for vaktmesterens handlinger i byretten, men ble frifunnet lagmannsretten.

Førstvoterende viste til at ut ifra lovteksten og den tradisjonelle lære måtte det foreligge en sammenheng og rimelig nærhet mellom vaktmesterens funksjoner og skaden som har oppstått.

Tyveriene ble foretatt fra et lokale vaktmesteren ikke hadde alminnelig tilgang til gjennom arbeidet. I tillegg var ugjerningen foretatt på nattestid, noe som gjorde gårdseierens kontrollmuligheter minimale. Ergo manglet den tilstrekkelige sammenheng og rimelige nærhet mellom arbeidsforholdet og tyveriene. Gårdeieren ble frifunnet ettersom vilkåret om årsakssammenheng ikke var oppfylt.

Dersom vaktmesteren hadde hatt arbeidsoppdrag i lokalene ville dette forandret saksforholdet noe, men jeg ser ikke at saksutfallet ville blitt forandret. Dette fordi vaktmesteren var satt til vedlikehold av bygningen. Og om han så var satt til å reparere noe i de lokaler de stjalne varer var tatt fra, så var dette likevel langt unna de oppgavene vaktmesteren var ansatt for å utføre for gårdeier.

En kan konstatere at årsakssammenheng er et vilkår for å søke erstatning for både forsettlige og uaktsomme skadeforvoldelser, ettersom frifinnelsen i dommen var et resultat den helhetsvurderingen som ble stadfestet i "Rengjøringsbyrå-dommen", nevnt i oppgavens 3.1.2. Et eksempel på at krav om tilknytning foreligger er "Erte-dommen" fra 1962<sup>51</sup>. En statsansatt opplyste feilaktig om et absolutt forbud mot at tørkede erter kunne brukes til hermetisering. Den offentlige tjenestemann måtte imidlertid ansees for å ha oppgitt de uriktige opplysninger som privatperson og ikke "under [hennes] utføring av arbeid" for Landbruksdepartementet. Staten ble frikjent for ansvar ettersom det ikke var tilknytning mellom skaden og arbeidsforholdet.

#### 3.2.1.4 Sammenfatning

Det fremstår da klart at de tre overnevnte vilkår må ansees for å være kumulative.

### 3.2.2 Rimelighetsvurderingen i § 2-1 nr. 1, første setning

Det første vurderingstemaet i lovteksten er å finne i første setning, andre punktum. I relasjon til om arbeidsgiver må svare for den skadevoldende handling, skal det tas hensyn til om de krav den skadelidte kan stille til vedkommende virksomhet er tilsidesatt, jf. oppgavens 3.2, romertall I.

#### 3.2.2.1 En subjektiv eller objektiv målestokk?

Spørsmålet vedrørende vurderingstemaet er ganske enkelt: Når er kravene tilsidesatt?

Tolkes momentet etter en alminnelig språklig forståelse, kan det virke som om en her står ovenfor en subjektiv vurdering av om den skadevoldende handling er noe den skadelidte måtte kunne tåle. Spørsmålet er da om vurderingen av kravene skal foretas ut ifra en subjektiv eller objektiv målestokk?

Begrunnelsen for å ta inn delsetningen om å innta krav for virksomheter finner vi i motivene til Statsansvarsutredningen fra 1958<sup>52</sup>. Utvalget ville se hen til hva den skadelidte kunne forvente av en virksomhet og at dette skulle påvirke culpanormen i disse relasjonene. Utvalget

---

<sup>50</sup> Jf. Rt. 1996 side 385

<sup>51</sup> Jf. Rt. 1962 side 89

<sup>52</sup> Jf. Statsansvarsutredningen side 37

mente å etablerte noe spesielt ved arbeidsgiveransvaret ved å ta inn delsetningen i lovforslaget, holdt opp mot ordinær culpa<sup>53</sup>. Særlig skulle dette gjelde for den profesjonelle virksomhet.

Videre følger det av sikker norsk rett at culpanormen er ment å være relativ, og at culpanormen vil variere fra livsområde til livsområde. I "Knærten-dommen" fra 2002<sup>54</sup> ble et barn alvorlig skadd ved lek i en barnehage. Her uttaler førstvoterende på at "aktsomhetsnormen må tilpasses de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten eller tjenesten. Dette medfører at aktsomhetskravet må variere fra område til område"<sup>55</sup>. Passusen må dermed forstås slik at det vil være en objektiv norm som legges til grunn, men at domstolene må avgjøre når kravene er tilsidesatt.

### 3.2.2.2 Om uttrykket "idet hensyn tas"

Vurderingsmomentet om krav den skadelidte kan stille til virksomheten har gjennomgått en utvikling fra 1964 og helt frem til de siste diskusjoner før loven ble til. Uklarhetene gjelder benyttelsen setningsleddet "idet hensyn tas til om de krav skadelidte kan stille til virksomheten er tilsidesatt".

Spørsmålet er om bruken av uttrykket "idet hensyn tas" medfører at vi faktisk står ovenfor fire kumulative vilkår og ikke tre vilkår som det konkludert med ovenfor.

I følge lovforarbeidene fra 1964 var det, etter erstatningskomitéens oppfatning, to omstendigheter som medførte ansvar for arbeidsgiveren<sup>56</sup>. Begrepsbruken og forslaget til lovtekst er her tydelig på at den skadelidte tredjemann kan påberope seg det andre alternativ som et eget ansvarsgrunnlag dersom kravene er tilsidesatt, selv om en arbeidstaker ikke har handlet "uforsvarlig".

Dette stemmer ikke overens med lovteksten i § 2-1 nr. 1 fra 1969. Slik bestemmelsen er skrevet i loven tilsier ordlyden at det i vurderingen om en arbeidsgiver skal stå til ansvar, må se på om de krav en skadelidte kan stille til virksomheten er tilsidesatt.

Videre uttalelser i Innstilling II er igjen motstridende. Komitéen begrunner bruken av to vilkår for ansvar med behovet for å verne skadelidte tredjemann mot de anonyme og kumulative feil<sup>57</sup>.

I Odelstingsproposisjonen fra 1966<sup>58</sup>, valgte utvalget å trekke vilkårene sammen til en vurdering. Ved å la domstolene konkret vurdere om de krav som en med rimelighet kan stille til virksomheten var tilsidesatt, mente utvalget at vernet for de anonyme feil fortsatt ville bevares. Samtidig kunne begrepsbruken nå også nyttes til å "utelukke ansvar"<sup>59</sup> i visse situasjoner.

Likevel ble det nye vurderingsmomentet fra 1966 imidlertid benyttet som et eget punkt, foreslått startet med "Ved avgjørelsen [om ansvar skal illegges] tas hensyn til [...]". Den formulering som finnes i lovteksten stammer fra behandlingen i Odelstinget fra 1968<sup>60</sup>. Her viser Departementet til at det kunne være fare for at bestemmelsen kunne misforstås. Slik den fremstod etter endt behandling i 1966 kunne den tas til inntekt for at arbeidsgiveren alltid ville være ansvarlig dersom en hadde "påvist skade voldt med forsett eller uaktsomhet"<sup>61</sup>. Bruken av "idet hensyn tas"

<sup>53</sup> Jf. Statsansvarsutredningen side 37

<sup>54</sup> Jf. Rt. 2002 s. 654

<sup>55</sup> Jf. "Knærten-dommen" side 662

<sup>56</sup> Jf. Innstilling II side 44, andre spalte og slik lovforslaget er fremsatt på side 56

<sup>57</sup> Jf. Innstilling II side 44, andre spalte

<sup>58</sup> Jf. Ot.prp (1966)

<sup>59</sup> Jf. Ot.prp (1966) side 79

<sup>60</sup> Jf. Innst. (1968)

<sup>61</sup> Jf. Innst. (1968) side 5



ville følgelig forhindre en slik misforståelse som departementet ikke trodde utvalget hadde til hensikt å skape.

Lovens system må da forstås slik at det ikke bare er tilstrekkelig at vilkårene, som er listet opp i litra a-c over, er oppfylt. De krav skadelidte med rimelighet må kunne stille til vedkommende virksomhet må heller ikke være tilsidesatt. Ergo må uttrykket "idet hensyn tas" forstås slik at vi her står ovenfor fire kumulative vilkår i første setning, første punktum. Begrunnelsen fra Justisdepartementet med tilslutning av komitéen understøtter, etter mitt syn, en slik tolkning av bestemmelsen.

### 3.2.3 Unntaket for det objektive arbeidsgiveransvaret

I bestemmelsens andre setning, har lovgiver inntatt et unntak for ansvar, jf. oppgavens 3.2, litra d. Det interessante spørsmålet her vil være når en arbeidstaker har overskredet grensen for hva en arbeidsgiver kan holdes ansvarlig for.

#### 3.2.3.1 Forståelsen etter alminnelig språklig forståelse

En alminnelig språklig forståelse av bestemmelsens andre setning tilsier at det går en grense for hva arbeidsgiver måtte kunne stå til ansvar for, i relasjon til sine ansattes skadevoldende handlinger. Et eksempel er en arbeidstaker for et trehogstfirma, som under et kveldsoppdrag i skogen uaktsomt skader en person på hjortejakt sittende i kamuflasjedrakt og hørselsvern. Dette vil være en uheldig hendelse som arbeidsgiver kan måtte stå til ansvar for. Selv om dette ikke er skader som vanligvis forbindes med trehogst, har ikke vedkommende gått utenfor det som er rimelig å regne med.

Dersom vedkommende da hadde voldt skade med forsett, vil utfallet lettere gå i retning av frifinnelse av arbeidsgiver. Dette fordi unntaket i andre punktum er formulert på en slik måte at det må anees rettet mot de forsettlige skadeforvoldelser. En uaktsom handling vil sjelden være urimelig ettersom motivasjonen for å skade ikke er tilstede. Skaden inntreffer som følge av et arbeid som er gjort i arbeidsgivers interesse. En forsettlig skadeforvoldelse vil da være motivert av enten et ønske om å skade noen eller tilegne seg gjenstander eller verdier som ikke er ens egne.

#### 3.2.3.2 En rasjonalisering av lovteksten

Hva lovgiver anser som urimelig adferd og som medfører at en arbeidstaker har gått utenfor det som en arbeidsgiver med rimelighet kunne forvente av ham, er ikke nevnt i Skl. § 2-1 nr. 1.

Ser en hen til forarbeidene presiseres det at unntaket ikke var ment formulert slik at en handling som var på kanten av det som var rimelig å regne med medførte ansvar<sup>62</sup>.

Det var en oppførsel som faktisk gikk utenfor rimelighetens grenser komitéen ville unnta fra arbeidsgiveransvaret. Den eventuelle overskridelsen måtte holdes opp mot "virksomhetens eller saksområdets art og karakter av arbeidet eller vervet"; en tilsvarende formulering som i lovteksten jf. romertall II. Ettersom en forsettlig handling som oftest er voldt i privat interesse og ikke i arbeidsgivers interesse, vil handlingen følgelig være på grensen for hva som en arbeidsgiver med rimelighet må kunne regne med. For da å finne grensedragningen for arbeidsgiveransvaret ved forsettlige skadeforvoldelser, må lovteksten rasjonaliseres og her vil ulike kriterium gjøre seg gjeldende.

---

<sup>62</sup> Jf. Innstilling II side 45 flg.

### **3.2.3.2.1 Hvilke skader tenkes unntatt arbeidsgiveransvaret?**

Et kriterium nevnt i forarbeidene er skader som følge av arbeidstakers uregelmessige oppførsel.

Det vises til at dersom den skade arbeidstaker har påført en annen, ikke står "i den minste sammenheng med tjenesten" finnes det ingen "rimelig grunn for å gjøre arbeidsgiveren ansvarlig"<sup>63</sup>. Det presiseres imidlertid i samme avsnitt at det skal "atskillig til av «uregelmessig» oppførsel" fra arbeidstakers side, før det blir tale om ansvarsfritak for arbeidsgiver.

I forhold til forsett er dette meget interessant, ettersom en forsettlig skadevoldende handling er en uregelmessighet i forhold til en forventet oppførsel av en ansatt på en arbeidsplass. Dette fordi en forsettlig skadevoldende handling som regel står langt fra det man kan forvente av oppførsel. Men arbeidstakeren må likevel overskride en viss grense for den uregelmessige oppførsel.

Et annet lignende forhold som kan vektlegges er om det foreligger en "ekstraordinær handlemåte" fra arbeidstakers side. I behandlingen av unntaket nytter komitéen som et eksempel at i de tilfeller hvor en arbeidstaker har handlet på en "ekstraordinær måte", ligger den skadevoldende handling "klart utenfor det arbeidsgiveren med rimelighet har kunnet regne med".

En uaktsom handling voldt av en arbeidstaker vil sjelden kunne karakteriseres som ekstraordinær og unntaket må forstås rettet mot de forsettlige handlinger. I "Vekter-dommen"<sup>64</sup> var nettopp vekterens handlemåte så ekstraordinær, at vekterselskapet ikke kunne idømmes et objektivt arbeidsgiveransvar.

Et annet kriterium er brudd på en direkte instruks. En arbeidsgiver er fritatt ansvar dersom arbeidstakeren "har handlet stikk i strid med et konkret pålegg om hvordan han skal forholde seg" til utførelsen av en arbeidsoppgave<sup>65</sup>. Dette momentet vil ikke gjelde de forsettlige skadevoldende handlinger spesielt og kan tenkes i relasjon til både uaktsomhet og forsett.

### **3.2.3.2.2 Arbeidsgiver er ansvarlig for den normale realisasjon av risiko for skader**

I følge Erstatningskomitéen vil ikke en ekstraordinær handlemåte være en "normal realisasjon av den risiko som arbeidsforholdet gir anledning til", men mer en "realisering av en særegen risiko som følger med den bestemte arbeidstaker"<sup>66</sup>. Denne risiko skal ikke arbeidsgiver måtte svare for.

Slik erstatningskomitéen fremstiller de kriterier som er opplistet i forrige avsnitt og en antitetisk tolkning av sitatet over, tilsier at arbeidsgiver på den ene siden skal ha rettslig vern for handlinger som nevnt i oppgavens 3.2.3.2.1. På den andre siden må arbeidsgiver da kunne holdes ansvarlig for de skader som kan sies å være en normal realisasjon av risiko for skader ved virksomheten.

De uaktsomme skadeforvoldelser vil i de fleste tilfeller være en slik realisasjon av den normale risiko for skader. De forsettlige skadeforvoldelser er, som tidligere nevnt, motivert av andre hensyn enn å utføre et arbeid i arbeidsgivers interesse. Dette taler da for at arbeidsgivere i større grad må ansees fritatt for ansvar når det er den særegen risiko som realiserer seg ved skadeforvoldelsen.

Denne tematikken var også oppe i "Vekter-dommen". Vekteren var ironisk nok utplassert for å forhindre brann og vannskade, og pyromanien og behovet for anerkjennelse var ikke noe

<sup>63</sup> Jf. Innstilling II side 20, litra b, første spalte

<sup>64</sup> Jf. Rt. 2007 side 1665

<sup>65</sup> Jf. Innstilling II side 45

<sup>66</sup> Jf. Innstilling II side 20

arbeidsgiver kunne være klar over ved ansettelsen. Vekterselskapets tildeling av arbeidsoppgaver var da heller ikke kritikkverdig. Høyesterett uttalte at vekterens egne motiver for skadeforvoldelsen måtte være et utslag av en særegen risiko som arbeidsgiver ikke kunne svare for.

Utfallet i "Vekter-dommen" vil for mange være en selvfølgelighet. Dersom en ansatt i en bedrift forsettlig påfører sin arbeidsgiver et tap, som i "Vekter-dommen", vil den allmenne rettsfølelse tilsi at arbeidsgiveren ikke må bære tapet for slike handlinger. Er det imidlertid nær sammenheng med arbeidsforholdet og skaden, kan dette tilsi at arbeidsgiver må hefte for den forsettlige handling. Men dersom skadeforvoldelsen er planlagt og at skaden voldt med overlegg skulle et resonnement tilsvarende tankemåten rundt den ekstraordinære handlemåte i fra forarbeidene medføre fritak for arbeidsgiveransvar.

Ser en hen til rettspraksis samsvarer imidlertid ikke den overnevnte slutning eksakt med gjeldende rett.

### ***3.2.3.2.3 Vil en forsettlig skadeforvoldende handling alltid være en realisasjon av den normale risiko for skade ved en virksomhet eller tjeneste ved tilgang til penger?***

En nøye gjennomgang av rettspraksis viser at domstolene har inntatt en bestemt holdning i saker der den forsettlige skadeforvoldelsen omhandler penger. I slike saker skal det atskillig mer til for å frita arbeidsgiver for ansvar enn ved andre typer forsettlig skadeforvoldelse.

#### **3.2.3.2.3.1 "Vikarbyrådommen"**

I "Vikarbyrå-dommen"<sup>67</sup> fra 1996 var saksforholdet at en kvinne ansatt i et vikarbyrå ble siktet for bedrageri. Under et utleieoppdrag fra vikarbyrået benyttet kvinnen anledningen til å underslå penger ved bruk av samlegiroer som selskapet benyttet seg av til betaling av regninger. Kvinnen la et tjuetalls ganger inn en regning til seg selv i mellom de mange regninger som var på samlegiroen og fikk da penger urettmessig overført til sin egen private konto.

Retten fremhevet i saken at bedrageriet ble utført i direkte tilknytning kvinnens ordinære arbeidsoppgaver som regnskapsansvarlig. Dermed var skaden skjedd "under utføring av arbeid" for arbeidsgiveren. Videre ble det presisert at en må kunne stille som krav til både vikarbyrået og vikaren, at ikke en oppdragsgiver blir utsatt for bedragerier. De krav oppdragsgiver med rimelighet kunne stille til vikarbyrået var dermed satt tilside.

Deretter går retten inn på unntaket for arbeidsgiveransvaret, jf. oppgavens litra d.

Det vises til at skaden her er voldt forsettlig og med vinningshensikt. Sett opp mot de tidligere dommer om forsettlig skadeforvoldelse med vinningshensikt<sup>68</sup> finner retten at dette trekker i retning av fritak for ansvar for vikarbyrået. Likevel legger retten avgjørende vekt på at bedrageriene ble foretatt i nær sammenheng med kvinnens arbeidsoppdrag, noe som skiller saken fra "Rengjøringsbyrå-dommen". Videre peker retten på at selv om valget å foreta et bedrageri lå utenfor "virksomheten eller saksområdet eller karakteren av arbeidet", var dette likevel en handling en arbeidsgiver måtte regne at ansatte kunne foreta seg. Vikarbyrået ble dømt for arbeidsgiveransvar etter Skl. § 2-1 nr.1.

---

<sup>67</sup> Jf. Rg. 1994 side 652

<sup>68</sup> Jf. "Rengjøringsbyrå-dommen" og "Vaktmester-dommen"

### 3.2.3.2.3.2 "Bankansatt-dommen"

"Vikarbyrå-dommen" kan sies å være forløperen til "Bankansatt-dommen" fra 2000<sup>69</sup>.

I saken ble et bedrageri i Den Norske Bank avdekket, og det viste seg at en av bankens ansatte, B, hadde medvirket til bedrageriet. B hadde som daglige arbeidsoppgaver å være kunderådgiver for særlig velstående kunder og påførte DnB et tap med overlegg med vinningshensikt. Førstvoterende viste i saken til at motivasjonen bak handlingene var den faktor som styrte om B i saken hadde gått utenfor det DnB med rimelighet kunne regne med. Et mulig arbeidsgiveransvar var på den bakgrunn ikke utelukket bare fordi den skadevoldende handling var voldt forsettlig med vinningshensikt. Som i "Vikarbyrå-dommen" ble det her pekt på at det var betydelig nærhet mellom Bs arbeidsforhold og bedrageriet på kr. 17.200.000,-. Sakens mange faktorer som var vitalt for at bedrageriet kunne gå i orden virket utført som en del av ordinær bankdrift. Dette måtte da tale for ansvar for banken.

Deretter vurderer førstvoterende om B sin handlemåte var så ekstraordinær at handlingen ville falle utenfor det som var rimelig å regne med. Her viser førstvoterende til lovens ordlyd om virksomhetens art, jf. oppgavens 3.2, romertall II.

Førstvoterende viser til at bankdrift innebærer å daglig forvalte og oppbevare penger i tillegg til å forestå betalingsformidling. Et tilsvarende tankesett lik "Vikarbyrå-dommen" blir så avgjørende for utfallet i saken. Førstvoterende viser til at man i alminnelighet ikke se bort fra at en ansatt fra tid til annen ville begå straffbare handlinger ved arbeid i bank. Dette fordi bankansatte gis tilgang til pengebeløp av stor størrelse under utførelse av sine arbeidsoppgaver.

Slike illojale disposisjoner som B i saken hadde foretatt kunne dermed ikke fremstå som så upåregnelig at handlingen medførte at en befant seg utenfor området for arbeidsgiveransvaret. DnB ble dømt til å erstatte tapet som arbeidsgiver.

### 3.2.3.2.3.3 "Hjemmehjelp-dommen"

En tilsvarende argumentasjonslinje vedrørende penger og hvem som må bære risikoen for skade i slike tilfeller finnes i "Hjemmehjelp-dommen" fra 2008<sup>70</sup>. En enke, A, ble frastjålet en rekke verdisaker over flere år av en hjemmehjelp ansatt av kommunen. Etter et større bankuttak og varekjøp med kortet kontaktet banken en av enkens sønner og tyveriene ble avdekket. I saken ble det reist spørsmål om bankuttakene var et utslag av den normale risiko arbeidsforholdet gir anledning til. Førstvoterende viste til at det ikke på forhånd vil vært mulig å skille ut de personene som ikke klarte å motstå fristelsen å stjele. De enkelte ansatte ville gjennom daglige gjøremål som innkjøp av matvarer og hjelp til å betale regninger, få en betydelig innsikt i brukerens økonomiske situasjon. Den særegne risikoen for skade ville for kommunen være denne spesielle situasjonen med ulike personer som utførte samme tjeneste og ikke den enkelte ansatte selv.

Tyveriene ble ansett for å være en normal realisasjon av det arbeidsforholdet gav anledning til og kommunen ble idømt erstatningsansvar som arbeidsgiver.

Gjennom en ordinær analyse av domsutfallene og deres begrunnelser anser Høyesterett forsettlige skadevoldende handlinger som en realisasjon av den normale risiko for en virksomhet eller tjeneste, hvor virksomheten eller tjenesten innebærer en tilgang på penger for arbeidstaker.

---

<sup>69</sup> Jf. Rt. 2000 side 211

<sup>70</sup> Jf. Rt. 2008 side 755

#### 3.2.3.2.4 *Bør det ha betydning for ansvarsfordelingen hvorvidt de stjålne formuesgodene er likvide eller ikke?*

Ut i fra dommene gjennomgått i 3.2.3.2.3 kan det virke som at handlinger voldt i arbeidstakers egen private interesse med vinningshensikt, ikke medfører frifinnelse for ansvar for arbeidsgiver hvor arbeidstaker har tilgang til penger. Dette tiltross for at to tidligere sentrale dommer<sup>71</sup> vedrørende forsettlig skadeforvoldelse frifant arbeidsgiver blant annet fordi skadeforvoldelsen var gjort med vinningshensikt. Spørsmålet som reises i så et henseende er om det bør ha betydning for ansvarsfordelingen hvorvidt de stjålne formuesgoder er likvide eller ikke?

Det som taler for et positivt svar av spørsmålet er at en alminnelig erfaring med mennesker i og utenfor arbeidslivet, tilsier at det er mer fristende å stjele likvide midler enn andre midler. Dermed øker også sannsynligheten for at tyveri vil forekomme. En slik slutning tilsier at dersom virksomheten art medfører at arbeidstaker er gitt tilgang på penger, vil tyverier da være noe arbeidsgiver må kunne regne med.

I saker hvor arbeidstakere har blitt fristet med naturalgoder av annen type, som klesplagg i "Rengjøringsbyrå-dommen", ble utfallet imidlertid fritak for ansvar. Her ble det ikke argumentert med at ISS måtte regne med at ansatte fra tid til annen lot seg friste til å stjele varer som en kom over i jobbsammenheng. Selv om det kan påpekes at de fire sakene<sup>72</sup> skiller seg vesentlig på bakgrunn av arbeidsforholdets nærhet, forklarer ikke det hvorfor fristelser ved tilgang på penger er noe arbeidsgiver må svare for. Etter mitt syn bør det være like god grunn for at arbeidsgiver skal bære risikoen for forsettlige skadeforvoldende handlinger voldt av arbeidstaker når objektet er en gjenstand.

Det fremstår ikke naturlig at tilegnelse av penger har krav på større vern for skadelidte enn hvor en arbeidstaker tilegner seg naturalgoder av annen type. Høyesterett har heller ikke begrunnet dette vernet særskilt og ingen av dommene redegjør for hvorfor dette skal tillegges tyngre vekt enn ved tilegnelser av andre formuesgoder.

Askeland viser imidlertid til at alle dommene (foruten om "Hjemmehjelp-dommen som ikke var avsagt på det tidspunkt) har det fellestrekk at Høyesterett vurderer hvor nær sammenheng det er mellom arbeidsforholdet og skaden<sup>73</sup>.

En mulig grunn for frifinnelse i "Rengjøringsbyrå-dommen" var skadelidtes medvirkning til skaden ved manglende tilsyn. I "Vaktmester-dommen" bidrog det faktum at vaktmesteren gjorde den fysiske operasjon å ta seg inn på et lukket område som han ikke hadde alminnelig tilgang til frifinnelse<sup>74</sup>. Askeland påpeker også at Høyesteretts argumentasjonslinje ved forsettlige skadeforvoldelser ligger i å vektlegge "arbeidsgivers tilknytning til skadelidtes eksponering for den realiserte skaderisiko".

En bankvirksomhet innebærer eksempelvis forvaltning av store pengebeløp og ansatte utsettes daglig for fristelsen av penger. Arbeidsgivers tilknytning synliggjøres her ved at det er banken som setter den ansatte i en posisjon hvor han kan volde skade. Det er likevel vanskelig å forstå at

<sup>71</sup> Jf. "Rengjøringsbyrå-" og "Vaktmester-dommen"

<sup>72</sup> "Rengjøringsbyrå-" og "Vaktmester-dommen" versus "Vikarbyrå-" og "Bankansatt-dommen"

<sup>73</sup> Jf. Askeland side 127

<sup>74</sup> Jf. Askeland (2000) side 124 og 127

bankvirksomhetens art så naturlig knyttet opp mot en motivasjon for å utøve forsettlig skade, og at en slik illojal disposisjon er noe arbeidsgiver da må hefte for.

En kan likevel ikke se bort ifra det faktum at rettspraksis har lagt seg på en slik linje at hvis arbeidets karakter innehar element av fristelser for penger, vil dette medføre ansvar for arbeidsgiver<sup>75</sup>.

En kritikk mot begrunnelsen for en slik slutning kan likevel fremsettes. Selv om det muligens har seg slik at mennesker av natur fristes å stjele likvide midler mer enn andre midler, forklarer ikke det hvorfor tapet av slike formuesgoder skal lastes arbeidsgiver mer eller enn ved eksempelvis tyverier av klær. Selv om det i de tre dommer nevnt i 3.2.3.2. 1.-3., foreligger nærere sammenheng mellom arbeidsforholdet og skaden enn i eksempelvis "Vaktmester-dommen", kan det likevel stilles spørsmålsteget ved om Høyesteretts intensjon har vært å gi skadelidte sterkere vern ved tap av likvide formuesgoder enn tap av andre midler.

### **3.2.3.3 De personlige og individuelle egenskaper**

Mot slutten av behandlingen av daværende § 1 om arbeidsgiveransvaret tar komitéen en reservasjon vedrørende nåværende Skl. § 2-1 nr. 1, andre punktum.

De personlige og individuelle egenskapene til den enkelte arbeidstaker skal i prinsippet ikke "tas hensyn" til i vurderingen av om vedkommende har gått utenfor hva en med rimelighet kunne ha regnet med. Dette gjelder for både personlige evner, erfaring, alder og lignende.

Ettersom en arbeidstakers evner, alder og lignende ikke virker inn på vedkommendes forsettlige skadevoldende handlinger, har ikke argumentet verdi for oppgaven og blir ikke fulgt opp videre.

---

<sup>75</sup> I "Vekter-dommen" slutter førstvoterende, i dommens avsnitt 38, seg til at illojale disposisjoner voldt av bankansatte er noe en bank med rimelighet må regne med

# Kapittel 4 – Grensene for arbeidsgiveransvaret ved forsettlige skadeforvoldelser

---

## 4.1 Innledning

Emnet for denne oppgaven er de forsettlige skadeforvoldelser og formålet med oppgaven er å klargjøre når en arbeidsgiver blir ansvarlig disse handlingene. Unntaket for ansvaret skissert i Skl. § 2-1 nr. 1, andre punktum viser seg å stå sentralt for de forsettlige handlinger.

Etter gjennomgangen i de forrige kapitler kan kjerneproblemet for oppgaven formuleres slik:

Når vil en forsettlig skadeforvoldende handling stå i rimelig sammenheng med virksomheten?

Ved å trekke frem de retningslinjer som finnes i lovforarbeid og rettspraksis skal det i dette kapitlet fokuseres på grensedragningen for arbeidsgivers ansvar ved de forsettlige skadeforvoldelser. Det vil da bli forsøkt å sette grensen for ansvaret basert på de moment som har vært oppe i rettspraksis i nyere tid. I domsreferatet vil viktige opplysninger og sentrale moment kursiveres.

## 4.2 Differensiering i typetilfeller

Fastleggningen av grensene for arbeidsgiveransvaret i relasjon til forsettlige skadeforvoldelser bygger på en sammensatt vurdering, hvor særlig fire variabler går igjen i forarbeid, teori og rettspraksis. Disse er virksomhetens art, lovbestemte eller kontraktsbaserte rettigheter, sammenhengen mellom virksomheten og den fysiske forutsetning for skadens inntreden samt grensene for arbeidsgivers ansvar for arbeidstakers skjulte personlighetstrekk.

Disse kriterier vil være momenter i en helhetsvurdering om arbeidsgiveransvar kan ilegges.

### 4.2.1 Virksomhetens art

Et viktig kriterium som styrer hvilke forsettlige handlinger som rammes av arbeidsgiveransvaret er virksomhetens art. Dette kriterium nevnes både lovteksten, forarbeidene<sup>76</sup> og i rettspraksis.

#### 4.2.1.1 Bankvirksomhetens art tilsier en risiko for illojale disposisjoner

Virksomhetens art var den avgjørende faktor for sakens utfall i "Bankansatt-dommen".

Førstvoterende starter sin behandling av spørsmålet om DnBs ansvar ved å vise til at den uredelige handling som B voldte med forsett, ikke automatisk medførte fritak for ansvar. En uttalelse fra forarbeidene understøtter førstvoterendes syn på dette<sup>77</sup>. Høyesterett viste til at bedrageriet var voldt i tjenesten og ettersom B ikke hadde gått utenfor det DnB med rimelighet hadde kunnet regnet med, kunne erstatningsansvar pålegges DnB som arbeidsgiver.

Førstvoterende viser til at den i saken er en åpenbar *tilknytning mellom sakens forhold og ordinær*

---

<sup>76</sup> Som vist til i oppgavens 3.2.3.2.

<sup>77</sup> Jf. Ot.Prp (1966) side 79

*bankdrift*. Førstvoterende trekker også frem en uttalelse fra teorien<sup>78</sup> som støtter argumentasjonen i retning ansvar for arbeidsgiver.

Deretter diskuteres unntaket i andre punktum, hvor *førstvoterende retter fokuset på arten av en bankvirksomhet*. Det vises til at DnB *daglig mottar penger til oppbevaring og forvaltning* og at de også bedriver betalingsformidling. På denne bakgrunn hevder førstvoterende at en *ikke kan se bort i fra at en ansatt fra tid til annen forsøker å begå straffbare handlinger* i forbindelse med sine arbeidsoppgaver. Det vises også til at straffbarheten av en handling ikke automatisk medfører et fritak for arbeidsgiveransvaret og at *de skadevoldende handlinger i saken ikke kunne ansees så upåregnelig at en var utenfor arbeidsgiveransvaret*.

En banks virksomhet med dens naturlige tilgang på penger, medførte da at DnB måtte regne med at en ansatt fra tid til annen ville begå straffbare handlinger. B hadde dermed ikke gått utenfor det DnB med rimelighet kunne regne med ved utførelsen av bedrageriet.

#### **4.2.1.2 Tyverier ikke upåregnelig tap ved en hjemmehjelpstjeneste**

Tilsvarende argumentasjonslinje finner vi også igjen i "Hjemmehjelp-dommen", som er grundig omtalt i oppgavens 3.2.3.2.3.3. Det som særpreget virksomheten i den saken var at ulike personer utførte den vitale hjelp som brukerne av tjenesten trengte og at en aldri ville kunne sikre seg mot at personer ville begå tyverier fra brukerne. Gjennom arbeidet ville en ansatt lett få oversikt over brukerens økonomi og denne spesielle situasjonen ved hjemmehjelpstilbudet gjorde det rimelig at risikoen for tap lå hos kommunen. Skaden måtte her ansees som en realisasjon av den iboende risiko for skade som kommunen måtte hefte for. Dette tiltross for at kvinnen handlet forsettlig og med vinningshensikt. Kommunens hjemmehjelpsvirksomhet var da av en slik art at tyverier ikke kunne ansees for upåregnelige skader og kommunen måtte bære risikoen for slike tap.

I begge de overnevnte dommer ble utfallet ansvar for arbeidsgiver. Rettspraksis har imidlertid også vektlagt virksomhetens art til å tale mot ansvar. Det blir da et spørsmål om hvor langt virksomhetens art rekker.

#### **4.2.1.3 Ingen sammenheng mellom tyveriene med vinningshensikt og rengjøringen**

I "Rengjøringsbyrå-dommen" kom retten til at ISS som arbeidsgiver ikke kunne holdes ansvarlig for rengjøringsarbeidernes forsettlige skadeforvoldelse. Det ble påpekt at *tyveriene gjaldt ting rengjøringsarbeiderne ikke skulle hatt befatning med* og at *tyveriet, voldt med vinningshensikt, da vanskelig kunne settes i sammenheng med arbeidsforholdet*. Høyesteretts vektlegging av den manglende sammenheng var vel og merke ikke avgjørende for sakens utfall som var frifinnelse for arbeidsgiver, men passusen viser at tyveriene med vinningshensikt lå utenfor arbeidsgivers risiko<sup>79</sup>. Skadelidtes manglende tilsyn ble imidlertid tillagt avgjørende vekt for utfallet i saken<sup>80</sup>.

#### **4.2.1.4 Fremmet egne formål**

En tilsvarende argumentasjon vedrørende manglende sammenheng mellom skaden og arbeidsforholdet finner vi i "Vaktmester-dommen".

---

<sup>78</sup> Jf. Lødrup (1999) side 185. Lødrup skriver at en urederlig handling voldt av en ansatt kan medføre arbeidsgiveransvar, hvor skaden har klar sammenheng med den ansattes arbeidsoppgaver, som igjen støtter seg på uttalelsene i forarbeidene på dette punkt

<sup>79</sup> Jf. Krüger (2010) side 14

<sup>80</sup> Jf. oppgavens 4.2.2.3



Selv om saken medførte frifinnelse for arbeidsgiver grunnet manglende årsakssammenheng, vurderer førstvoterende også saksforholdet opp mot unntaket i Skl. § 2-1. nr. 1, andre punktum.

Førstvoterende finner at unntaket uansett ville medføre fritak for ansvar for gårdseieren. Dette fordi vaktmesteren, som i "Rengjøringsbyrå-dommen", *voldte forsettlig skade for å fremme egne formål med vinningshensikt*.

Gårdeieren kunne dermed ikke stilles til ansvar ettersom tyveriene, som kunne betegnes som organisert kriminalitet<sup>81</sup>, gikk "langt utenfor det som er rimelig å regne med etter arten av virksomheten"<sup>82</sup>. Askeland viser i sin avhandling til at gårdeieren ikke hadde "like sterk tilknytning til varenes eksponering for tyveririsiko" som i "Rengjøringsbyrå-dommen"<sup>83</sup> og at forskjellen mellom dommene kan være at vaktmesteren tilegnet seg varene fra et lokale han ikke hadde alminnelig tilgang til<sup>84</sup>.

#### 4.2.1.5 Avledet eller direkte sammenheng mellom virksomhetens art og skaden?

Etter foregående analyse kan en trekke noen slutninger for hvor grensene går for virksomhetens art.

Dersom skaden er avledet i forhold til virksomhetens art, som i "Vaktmester-dommen", kan ikke en arbeidsgiver for en vaktmester holdes ansvarlig for at vedkommende stjeler fra lokaler som han ikke skulle hatt tilgang til. Ettersom begrunnelsen for utfallet i "Bankansatt-dommen" tidligere er kritisert, illustrerer eksemplet om dørvakten i siste avsnitt i oppgavens 2.3.3.6 det motsatte utfall på et bedre vis. Det som særpreger virksomhetens art i eksemplet om dørvakten, er at utestedsbransjen profiterer på salg rusmidler som naturlig nok kan medføre berusede gjester. Dersom en dørvakt fra tid til annen slår ned en gjest med forsett, må dette sees på som en realisasjon av en iboende risiko for skade som arbeidsgiver da med rimelighet må kunne regne med.

Her foreligger det en direkte sammenheng mellom virksomhetens art og skaden. Ergo fremstår det naturlig å ilegge arbeidsgiveransvar i et slikt tilfelle<sup>85</sup>.

Det moment at skadevolder fremmer egne formål med vinningshensikt blir benyttet som moment for at arbeidstaker gikk utenfor det arbeidsgiver kunne regne med i relasjon til virksomhetens art i både "Rengjøringsbyrå-" og "Vaktmester-dommen".

I "Bankansatt-"<sup>86</sup> og "Hjemmehjelp-dommen" er konklusjonen imidlertid at en forsettlig skadevoldende handling voldt med vinningshensikt, er noe arbeidsgiver må hefte for dersom virksomhetens art gir arbeidstaker tilgang på penger. Dersom arbeidssituasjonen da innebærer fristelser for penger, medfører en streng etterlevelse av Høyesteretts argumentasjonslinjer i de overnevnte dommer at arbeidsgiver må hefte for slike forsettlige skadevoldende handlinger med vinningshensikt.

En kritikk av en slik slutning er allerede nevnt i oppgavens 3.2.3.2.4 og gjør seg fortsatt gjeldende.

---

<sup>81</sup> Vaktmesteren hadde over en periode på tre til fire måneder bedrevet tyverier til en verdi av kr. 800.000,-

<sup>82</sup> Dommens s. 388 og Krüger (2010) side 14

<sup>83</sup> Jf. oppgavens 4.2.3.

<sup>84</sup> Jf. Askeland (2000) side 124 flg.

<sup>85</sup> Se også Askeland (2000) side 119 flg. på dette punkt

<sup>86</sup> Og tilsvarende argumentasjon og konklusjon i "Vikarbyrå-dommen" (oppgavens 3.2.3.2.3.1)

## 4.2.2 Grensene for ansvar i saker med lovbestemte eller kontraktsbaserte rettigheter

Det neste kriteriet er i sin helhet hentet fra rettspraksis og teori<sup>87</sup>. Gjennomgangen av rettspraksis viser at saker hvor det foreligger et element av lovbestemt eller kontraktsbasert rettighet har visse fellestrekk.

### 4.2.2.1 Mobbing, et brudd på arbeidsavtalen?

I "Mobbe-dommen" gjennomgår førstvoterende hva arbeidsgiver i saken kunne ha gjort for å forhindre mobbingen. Det vises til at arbeidsgiver hadde en lovbestemt plikt til å innføre tiltak for å forhindre mobbing etter daværende arbeidsmiljølov § 12 (tilsvarende § 4-3 i ny lov).

Det ble imidlertid vist til at dette ikke automatisk medførte ansvar for arbeidsgiver. Høyesterett viser til at påleggelsen av et objektivt ansvar imidlertid vil skjerpe arbeidsgivers aktsomhet når det gjelder å forhindre mobbing på arbeidsplassen.

Ettersom det forelå en særdeles nær tilknytning mellom arbeidsforholdet og skaden var dette forenlig med den rettspraksis som forelå<sup>88</sup>. Den skade den ansatte ble påført etter vedvarende mobbing, var da noe arbeidsgiver måtte hefte for.

Krüger trekker frem at slik mobbing skulle de ansatte "etter arbeidsavtalen være vernet mot"<sup>89</sup>. Dommen kan da tolkes dit hen at de krav en vanligvis kan stille til en arbeidsgiver vedrørende skadeforebyggende tiltak vil være strengere i tilfeller av mobbing i lys av nåværende aml. § 4-3.

### 4.2.2.2 Brudd på lovbestemt plikt til å føre kontroll og tilsyn

I "Hjelpeverge-dommen"<sup>90</sup> ble kommunen holdt ansvarlig for en kvinnes underslag av penger fra sin gamle tante. Det spesielle i saken var at den direkte skadevoldende handling var kommunens passivitet ovenfor niesens forsettlige skadeforvoldelse.

Enkefru Jacobsen fikk sin niese oppnevnt som hjelpeverge av kommunen, ettersom Jacobsen hadde et behov for hjelp grunnet senil demens. Niesen ble etter en tid gitt fullmakt av tanten til å ivareta alle hennes forpliktelser. Niesen solgte etter en tid boligen til tanten og underrettet kommunen om dette. Niesen overførte imidlertid midlene fra salget til en bankkonto i sitt eget navn. Etter noen mindre uttak tok niesen ut over en million kroner fra bankkontoen. Disse midlene kunne hun senere ikke redegjøre for. I hele perioden hadde Trondheim kommune gjort lite eller ingenting i forhold til kontroll og tilsyn av niesens disposisjoner.

Innledningsvis viser førstvoterende til at Trondheim kommune hadde en *lovbestemt plikt å føre kontroll og tilsyn med hjelpevergen*. Det vises til at de to faste formenn for overformyndertiet visste at Jacobsen var senil dement og hadde behov for hjelp da niesen ble oppnevnt som hjelpeverge i 1987. Selv om loven krever det, reagerte overformyndertiet verken på at niesen i perioden 1987 til 1989 aldri leverte årsregnskap eller at hun tok ut godtgjørelse til seg selv uten tilstrekkelig dokumentasjon.

I spørsmålet om de to faste overformyndere hadde gått utenfor det kommunen med rimelighet kunne regne med gjennom sin passivitet, viste førstvoterende til konsistent rettspraksis

<sup>87</sup> Vist til i Askeland (2000) side 127 flg.

<sup>88</sup> Det ble her vist til den manglende tilknytning mellom arbeidsforholdet og skaden, som henvist til i "Rengjøringsbyrå-" og "Vaktmester-dommen".

<sup>89</sup> Jf. Krüger (2010) side 21

<sup>90</sup> Jf. Rt. 1999 s.1903

vedrørende forsettlig skadevoldende handlinger med vinningshensikt.

De saker som trakk i retning av frifinnelse av arbeidsgiver gjaldt imidlertid forsettlige handlinger hvor arbeidstakeren er den umiddelbare skadevolder. Det ble her reist spørsmål om niesens forsettlige skadevoldende handlinger med vinningshensikt talte mot erstatningsansvar for kommunen som arbeidsgiver for overformyndieriet.

Spørsmålet ble besvart negativt ettersom en av *overformynderiets mange oppgaver er å forvalte formuen til personer som ikke er i stand til å ivareta sine interesser*. Det avgjørende for saksutfallet var at overformyndieriet ikke hadde utført den lovpålagte oppgaven tilfredsstillende nok og Trondheim kommune som arbeidsgiver måtte erstatte det tapet for den skade niesen hadde voldt. Bruddet på den lovpålagte plikten for tilsyn og kontroll ble tillagt tyngre vekt enn niesens forsettlige skadeforvoldelse til tross for at handlingene var voldt med vinningshensikt.

#### **4.2.2.3 Lovbestemte tjenester til personer ute av stand å ta hånd om seg selv**

I "Hjemmehjelp-dommen" tar Høyesterett opp problemet med tyverier fra brukerne av hjemmehjelpstjenesten. Her viser førstvoterende til at alternativet for å forhindre tyverier ville være å plassere brukeren på en heldøgns institusjon, og dette var klart ikke en ønskelig løsning for noen av partene. Hjemmehjelpstjenesten var til for de personer i kommunen som ikke klarte å dra omsorg for seg selv. Enken, A, hadde etter loven et krav på en tjeneste og dermed var det heller ikke "urimelig at risikoen for tap [l]å hos kommunen" ved slike forsettlige skadeforvoldelser. As krav på den lovbestemte rettighet medførte også her ansvar for arbeidsgiver tiltross for at hjemmehjelpen ved flere anledningen hadde begått forsettlig skadeforvoldelse med vinningshensikt.

Så langt i 4.2.2 har fokuset vært lovbestemte rettigheter, men også kontraktsbaserte rettigheter har vært tema i enkelte avgjørelser for Høyesterett.

#### **4.2.2.4 Fritak for skade som ikke kan relateres direkte til kontraktsgjenstanden?**

I "Rengjøringsbyrå-dommen" ble ikke kontraktselementet mellom varemagasinet og ISS fremhevet av Høyesterett. Dette har imidlertid vært kritisert i teorien.

Krüger<sup>91</sup> hevder at ISS hadde et kontraktsansvar for det tap varemagasinet ble påført. Askeland fremhever imidlertid at skadeforvoldelsen ikke relateres direkte til kontraktsgjenstanden<sup>92</sup> og at varemagasinet manglende kontraktsbaserte kontrolladgang på personalet var en særegenhet for saken<sup>93</sup>. Deres passivitet var en så stor forutsetning for skaden at ISS måtte holdes fri for arbeidsgiveransvar<sup>94</sup>.

Kontraktsansvaret som kritiseres av Krüger er ikke så treffende som resonnementet til Askeland. En konklusjon mot fritak for ansvar for skade som ikke kan relateres direkte til kontraktsgjenstanden virker hensiktsmessig og fornuftig.

---

<sup>91</sup> Jf. Krüger (1989) side 793 og Krüger (2010) side 15

<sup>92</sup> Kontraktsgjenstanden er i saken rengjøringsoppdraget som varemagasinet har en kontrakt med ISS om gjennomføringen av dette oppdraget

<sup>93</sup> Askeland (2000) side 211 flg.

<sup>94</sup> Askeland (2000) side 123 flg.

#### 4.2.2.5 **Har skadelidte bedre vern mot abnormhandlinger i saker hvor det mellom partene foreligger en eller annen form for kontraktsforankring?**

I "Vekter-dommen" ble arbeidsgiver holdt ansvarlig fordi vekteroppdraget var misligholdt basert på en ren kontraktsmessig vurdering. Dette tiltross for at Høyesterett mente at den forsettlige skadevoldende handling ikke lå innenfor det arbeidsgiver etter Skl. § 2-1 nr.1 med rimelighet kunne regnet med. Som Krüger påpeker medfører Høyesteretts argumentasjon at kontraktsansvaret i saken går lengre enn lovens regel om identifikasjon, og gjør regelen unødvendig uklar.

Etter mitt syn kan reelle hensyn tilsi at skadelidte ikke burde stå nærmest å bære risikoen for det tapet som oppstod som følge av vekterens pyromani og at dette da burde trekke i retning av ansvar. At vekterselskapet da stod nærmere å bære risikoen for skaden måtte i så fall innebære at Skl. § 2-1 nr.1 fikk anvendelse. Krüger kritiserer nettopp Høyesteretts omgåelse av å påvise et klart ansvarsgrunnlag. Vekterens ekstraordinære handlemåte ved hans personlighetstrekk er noe vekterselskapet vanskelig kunne ha forutsett og forhindret. Ved å pålegge ansvar etter kontrakt tiltross for at lovens bestemmelse ikke fikk anvendelse reiser spørsmålet om Skl. § 2-1 er betydningsløs i saker med element av kontrakt.

Høyesteretts skarpe skille mellom delikt- og kontrollansvar gir, etter Krügers mening, det resultat at "eieren av eksponerte verdier har et bedre vern mot abnormhandlinger med tilfeldig kontraktsforankring enn når samme person handler utenom rammen for et ansettelsesforhold"<sup>95</sup>. Spørsmålet må stå uløst ettersom lignende saker ikke har kommet opp for retten etter 2007. Men dommens resultat byr på visse betenkeligheter, som Krüger grundig gjennomgår i sin artikkel.

#### 4.2.2.6 **Lavere terskel for ileggelse av arbeidsgiveransvar ved lovbestemte eller kontraktsbaserte rettigheter?**

Gjennomgangen viser at i alle saker om forsettlig skadeforvoldelse som har hatt et element av en lovbestemt rettighet, har utfallet blitt ansvar for arbeidsgiver. Dette har, etter mitt syn, en logisk begrunnelse. Dersom en person har krav på en rettighet etter loven, skal det mye til for at vedkommende skal nektes denne dersom vedkommende ber om hjelp. Selvsagt kan det være tale om et ressursproblem som gjør at vedkommende ikke får tilstrekkelig bistand. Eventuelle tap som følge av den tjenesten kommunen tilbyr, må uansett være en risiko kommunen må bære. Etter mitt syn kan det være grunn til å strekke arbeidsgiveransvaret noe lengre ved forsettlige skadeforvoldelser hvor saken inneholder et element av lovbestemte rettigheter.

Hva gjelder de kontraktsbaserte rettighetene er det ikke like konsistent rettspraksis. "Vekter-dommen" gav ansvar på bakgrunn av kontrakt da Skl. § 2-1 nr.1 ikke fikk anvendelse. Krüger viser til at Høyesterett fremhever varemagasinet manglende kontraktbaserte tilsyn i "Rengjøringsbyrå-dommen", uten å nevne ISS "ansvar for den kontraktbaserte omsorg for varemagasinet verdier" som burde følge av avtalen mellom dem<sup>96</sup>.

Etter "Vekter-dommen" ble avsagt har virkeområdet for Skl. § 2-1 nr. 1 i kontraktsforhold blitt utydelig<sup>97</sup>. Grunnet oppgavens knappe ordgrense fremheves det i relasjon til dette en tilsvarende bekymring som Kai Krüger i sin artikkel<sup>98</sup>.

---

<sup>95</sup> Jf. Krüger (2010) side 28

<sup>96</sup> Jf. Krüger (1989) side 793

<sup>97</sup> Jf. Krüger (2010) side 17

<sup>98</sup> Jf. Krüger (2010) i oppgavens femte kapittel

### 4.2.3 Sammenhengen mellom virksomheten og den fysiske forutsetning for skadens inntreden

Det neste kriterier er også hentet fra teori og rettspraksis. I "Rengjøringsbyrå-dommen" påpekes det at "Arbeidsoppdraget gav således arbeidstakerne adgang [til de skadde goder]"<sup>99</sup>. Passusen viser da at arbeidsgivers tilknytning til forutsetningen for at skade kan oppstå har relevans for grensene for ansvar<sup>100</sup>. Askeland viser til momentet om fysisk tilgjengelighet i sin avhandling<sup>101</sup> og hans argumentasjon støtter opp om kriteriets relevans ved grensedragningen for arbeidsgiveransvaret.

#### 4.2.3.1 Ulovlig tilgang uten tilsyn

I "Vaktmester-dommen" fremhever førstvoterende at vaktmesteren ikke hadde en arbeidsmessig god grunn til å ta seg inn i de lokaler hvor tyveriene fant sted. Varene ble stjålet fra et nabobygg til bygget vaktmesteren til daglig utførte sine arbeidsoppgaver i. Ut ifra lovteksten og den tradisjonelle lære *måtte det foreligge en sammenheng og rimelig nærhet* mellom vaktmesterens funksjoner og skaden som har oppstått. Her viser førstvoterende til at tyveriene foregikk fra et lokale *vaktmesteren ikke hadde alminnelig tilgang til gjennom arbeidet* og han hadde ingen grunn til å ta seg inn i lokalet uten tilsyn. Dette trakk da i retning av at arbeidsgiver ikke kunne holdes ansvarlig.

Her fantes det ingen sammenheng mellom vaktmestertjenesten og varenes tilgjengelighet. Et ansvar kunne da ikke ilegges gårdeieren som arbeidsgiver.

#### 4.2.3.2 Fysisk tilgang på penger

I "Bankansatt-dommen" ble resultatet arbeidsgiveransvar. Sammenhengen mellom banken og bedrageriet ble begrunnet i B fysiske tilgang på penger gjennom sitt arbeidsforhold. Førstvoterendes syn på bankvirksomheten art er gjengitt i 4.2.1.1. En slutning fra førstvoterendes resonnement er at tilgangen på penger var den medvirkende årsak til at skaden skjedde. Det forelå da tilstrekkelig sammenheng mellom bankvirksomheten og skaden for å kunne ilegge arbeidsgiveransvar i dette tilfellet.

#### 4.2.3.3 Hjemmehjelpstjenestens karakter gir ansatte innsikt i og muligheter for kartlegging av brukernes økonomiske forhold

I "Hjemmehjelp-dommen" fremhevet førstvoterende innledningsvis at saksforholdet her skilte seg fra forholdet i "Bankansatt-dommen" siden hjemmehjelpen gjennom arbeidet ikke skulle ha befatning i motsetning til den bankansatte. Det påpekes likevel at en hjemmehjelp i tjenesten utfører ulike oppgaver for den hjelpetrequende. En kan da opparbeide seg "betydelig innsikt i-, og mulighet for utnyttelse av - brukers økonomiske forhold".

Argumentasjonen tilsier at hjemmehjelpstjenestens karakter medfører at ansatte blir satt i fysisk tilgjengelighet med goder som noen ikke klarer å motstå. Førstvoterende viser til at tyveri fra brukerne er et problem og at problemet neppe ville forsvinne uavhengig av hvilke tiltak kommunen ville sette inn for å stoppe det. Det spesielle med hjemmehjelpstjenestens art var den enkelte hjemmehjelps mulighet til å opparbeide seg tilstrekkelig innsikt i en brukers økonomiske forhold. Denne omstendighet måtte da føre til at kommunen måtte bære risikoen for eventuelle tap som kunne oppstå ved de hjelpetrequendes benyttelse av hjemmehjelpstjenesten.

<sup>99</sup> Jf. dommens side 1353

<sup>100</sup> Se Askeland (2000) side 123 på dette punkt

<sup>101</sup> Har lest både Lødrup (1999) og Nygaard (2000) angående forsettlig skadeforvoldelser og har kun funnet dette fremhevet som moment i Askeland (2000) side 126 flg.

#### **4.2.3.4 Fysisk tilgang til den skadeutløsende faktor avgjørende?**

Etter dette kan det sies at den fysiske tilgangen en skadevolder har til den skadeutløsende faktor i relasjon til sine arbeidsoppgaver vil kunne påvirke utfallet av saken. I "Vaktmester-dommen" måtte vaktmesteren gjøre den fysiske handling å ta seg inn i et ubevoktet lokale og som var ment lukket for alminnelig adgang. Jeg er enig med Askeland og Krüger at hovedgrunnen til at det i "Vaktmester-dommen" ble frifinnelse for arbeidsgiver, var at varene ble tatt fra et annet lokale enn vaktmesteren alminnelig skulle hatt tilgang til. Motsatt argumentasjon viser "Hjemmehjelp-dommen", der hjemmehjelpstjenestens karakter gav vedkommende urederlige hjemmehjelp anledning til å opparbeide seg oversikt over enkens verdier, som hjemmehjelpen senere urettmessig kunne tilegne seg gjennom arbeid hjemme hos A.

#### **4.2.4 Arbeidstakers skjulte personlighetstrekk**

Det fjerde og siste kriterium som viser grensene for arbeidsgiveransvaret, er hentet fra forarbeidene. Erstatningskomitéen viser til at dersom en arbeidstaker har handlet på en ekstraordinær måte vil den skadevoldende handling ligge utenfor det en arbeidsgiver kan regne med, jf. gjennomgangen i oppgavens 3.2.3.2.1, andre avsnitt.

##### **4.2.4.1 Fritak for ansvar dersom handlemåten er fjern og ekstraordinær i relasjon til arbeidsforholdet**

Kriteriet om ekstraordinær handlemåte var oppe i rettspraksis i "Vekterdommen" som er omtalt i oppgavens 2.3.3.4. I dommen ble det vektlagt at vekterens indre sider skjulte både pyromani samt et sterkt behov for anerkjennelse, som var umulig for vekterselskapet å gardere seg mot. I følge forarbeidene skulle det imidlertid atskillig til av "uregelmessig oppførsel" før en arbeidstaker gikk fri for ansvar, jf. oppgavens 3.2.3.2.1, første avsnitt.

I dommen trekkes de overnevnte setninger fra forarbeidene i forrige avsnitt frem og førstvoterende konstaterer at vekterens handlemåte i saken må ansees for å være ekstraordinær. Dette fordi hans mørke og skjulte sider hadde drevet vekteren over flere år til å utføre ulike skadeverk for å få oppmerksomhet. Dermed var den skadevoldende handling både fjern og ekstraordinær i relasjon til vekterens arbeidsoppgaver som blant annet var å forhindre brann i lagerbygningen. Et arbeidsgiveransvar for vekterselskapet lot seg da ikke forene med uttalelsene i forarbeidene og øvrig rettspraksis. Vekterselskapet ble da frifunnet for arbeidsgiveransvar etter Skl. § 2-1 nr. 1.

##### **4.2.4.2 Alltid ansvarsfrihet ved en arbeidstakers ekstraordinære handlemåte?**

Av uttalelsene fra forarbeidene fremgår det meget tydelig at arbeidsgivers ekstraordinære handlemåte er noe arbeidsgiver ikke skal hefte for. Denne oppgaven har likevel vist uttalelser fra forarbeidene ofte må nyanseres.

Oppfølging i rettspraksis og enighet i teorien vedrørende grensen for arbeidsgiveransvaret ved de ekstraordinære handlemåter opprettholder imidlertid arbeidsgivers vern for ansvar ved slike skadeforvoldelser. En arbeidsgiver vil da ikke hefte for skader voldt forsettlig av arbeidstaker dersom handlemåte kan sies å være ekstraordinær.

# Kapittel 5 - Tanker de lege ferenda

---

## 5.1 Skadelidtes vern av likvide midler versus andre formuesgoder

Arbeidet med grensedragningen for forsettlige skadevoldende handlinger har bydd på mange interessante problemstillinger og spørsmål. Et stadig tilbakevendende problem var aksepten og rettmessigheten av uttalelsen i "Bankansatt-dommen"<sup>102</sup>, hvor Høyesterett viser til at ved en bankvirksomhet "kan man i alminnelighet ikke se bort fra at en ansatt fra tid til annen i forbindelse med sine arbeidsoppgaver prøver å begå straffbare handlinger"<sup>103</sup>.

I oppgavens 3.2.3.2.4 rettes det kritikk mot dommen og når en skulle gjøre seg opp noen tanker de lege ferenda vedrørende forsett, var dette en naturlig start.

Det å begi seg inn på hva retten burde være, er i og for seg en dristig oppgave ettersom de avgjørelser som er avsagt i Høyesterett må tillegges betydelig vekt grunnet Høyesteretts brede faglige kompetanse. Dette gjelder især for avgjørelser hvor dissens ikke foreligger.

Likevel er retten stadig under utvikling og påvirkning, og Høyesterett er da ikke bundet av tidligere avgjørelser. I fremtiden endres muligens den til nå strenge holdningen til arbeidsgiveransvar for virksomheter eller tjenester som innehar elementer av tilgang av penger for arbeidstakerne.

Likhetstrekkene for alle de dommer som er gjennomgått i Kapittel 4 mange.

Når arbeidsforholdets tilknytning til skadens opprinnelse er svak, er ikke handlingen voldt i arbeidsgivers interesse. De forsettlige skadevoldende handlingene i dommene gjengitt ovenfor, er utelukkende voldt i en privat interesse. Når en handling da er voldt i en privat interesse, er en da over i gråsonen for hvilke handlinger en arbeidsgiver må hefte for.

Likevel er det et skarpt skille mellom de sakene hvor det skadde formuesgodet er likvide midler og hvor det skadde formuesgoder er naturalgoder av annen type.

Som nevnt i 3.2.3.2.4. er det ikke vanskelig å se for seg at en arbeidstaker kan bli fristet til å stjele penger ved daglig tilgang til disse formuesgodene gjennom arbeidet. Tilsvarende eksempel vil, etter mitt syn, også gjelde for dagens lærere. I en klasseromssituasjon omgås elver og lærere daglig, hvor bærbar datamaskiner og utstyr til en meget høy verdi er i bruk.

Hvordan stiller det seg dersom læreren eksempelvis stjeler en meget verdifull Macbook fra en elev?

En kan hevde at læreren blir utsatt for fristelser daglig, ved at dagens skoleelever i større grad enn før nytter datamaskin som hjelpemiddel i de fleste fag fra ungdomsskolen og oppover. Dette legitimerer ikke lærerens grunn til å stjele og begrunner heller ikke skolens eventuelle arbeidsgiveransvar. Skolen har følgelig ansatt læreren til å undervise, men en kan likevel hevde at lærerens arbeidsoppgaver har en tilknytning til de skadde formuesgodene slik undervisningen i dag er lagt opp.

---

<sup>102</sup> Jf. Rt. 2000 side 211

<sup>103</sup> Jf. dommens side 218

Er det da rettmessig at skolen i saken frifinnes for arbeidsgiveransvar siden læreren ikke stjal likvide midler, til tross for at læreren klart fremmet egne formål med vinningshensikt ved tilegnelse av Macbooken?

Og hvis eksemplet hvor datamaskiner er det fristende element byttes ut med penger, burde det da hatt noe å si for sakens utfall at elevenes penger lå fremme på pultene slik at læreren hadde tilgang til pengene? Eksemplet er satt meget på spissen, men kan nyttes som et tankeeksperiment.

Slik jeg ser saken er det da vanskelig sette opp flere argumenter som begrunner ansvar enn som fritar arbeidsgiver i de to tilfeller eksemplet.

En kan hevde at det ikke er tilstrekkelig nærhet mellom arbeidsforholdet og skaden; noe som da gjelder for begge situasjoner ettersom undervisning ikke kan settes i sammenheng med tyverier. Ingen grunn til at fristelsen for penger her knyttes mer naturlig opp mot lærerens oppgaver enn fristelsen for å stjele en datamaskin. Ved å benytte tankemåten fra "Bankansatt-dommen" vil de ansattes daglige omgangen av penger medføre at skolen må regne med at en arbeidstaker fra tid til annen begår straffbare handlinger. Kan likevel ikke se at dette argumentet rekker lengre for pengene enn for tyveriet av datamaskinen.

Går veien om arbeidsforholdet tilsa arbeidstakers vinningshensikt og manglende tilsyn fra skadelidtes side fritak for arbeidsgiver ansvar i "Rengjøringsbyrå-dommen".

Tilsvarende vil det virke urimelig at en elev skal måtte især verne om sine verdier fra sin lærer. Dette er ikke en forventet oppførsel og kan ikke se at skolen kan møte et erstatningskrav med den begrunnelse for fritak, noe som verken burde gjelde tyverier av en datamaskin eller penger.

Om en skal ilegge skolen arbeidsgiveransvar eller frita skolen for ansvar for de ulike tyveriene, virker dermed som en meget sammensatt vurdering hvor det etter mitt syn ikke fremstår klart hvorfor eventuelt pengemomentet begrunner ansvar mer enn ved tilegnelse av andre formuesgoder som datamaskinen.

Høyesterett har gitt skadelidte sterkere vern en forutsetningsbasis for den forsettlige skadevoldende handling er tilgang på penger, men etter eksemplet gitt over kan en spørre seg om dette er rasjonelt begrunnet.

## 5.2 Et behov for forsett som skyldgrad i norsk rettsvesen?

Når alle dommene er gjennomgått er det ikke mange saker med forsettlige skadeforvoldelser som har medført et ansvar for arbeidsgiver. De sakene hvor arbeidsgiver har måttet hefte for handlinger voldt forsettlig av sine arbeidstaker, har virksomheten enten gitt arbeidstaker tilgang til penger eller at det har vært tale om mobbing.<sup>104</sup>

Forsett som skyldgrad viser seg å få et snevert nedslagsfelt med alle de kriterier som må være tilstede for at arbeidsgiver må hefte for slike handlinger. Dette er likevel naturlig ettersom en handling voldt med forsett er en uregelmessighet holdt opp de handlemåter en forventer en arbeidstaker skal utføre i relasjon til arbeidet.

---

<sup>104</sup> I "Vekter-dommen" ble utfallet ansvar men som følge av kontraktsbruddet. Vekterens handlemåte var for ekstraordinær for at handlingen kunne rammes av arbeidsgiveransvaret etter Skl. § 2-1 nr. 1



Likevel har eksemplet med dørvakten som forvolder skade forsett under utføring av arbeid. Her ser en verdien av å ha et ansvar for arbeidsgiver ved forsettlige skadevoldende handlinger. En vil aldri klare å tenke ut alle mulige scenarioer for når arbeidsgiver bør hefte for en forsettlig handling og det er ikke før prinsipielle dommer som "Rengjøringsbyrå-dommen" blir avsagt, en kan starte å trekke opp grensene for arbeidsgiveransvaret. Konklusjonen er at det er et behov for forsett som skyldkrav i norsk rettsvesen, men at forsett som skyldgrad har et meget snevert, men nyttig, nedslagsfelt i norsk erstatningsrett.

# Litteraturliste

---

## Avhandlinger

### **Askeland (2000)**

Bjarte Askeland (dr. juris), *Erstatningsrettslig identifikasjon* fra 2000

### **Morgenstjerne (1887)**

Bredo Morgenstjerne, *Om erstatningsansvar for andres handlinger*, Norsk Rettstienende fra 1887

### **Lassen (1887)**

Niels Lassen, *Kritiske bemærkninger til Fortolkningen af D.L. § 3-19-2*, Ugeskrift for Retsvæsen fra 1887

### **Schäfer (1999)**

Hans Bernd Schäfer, *Tort Law: General*, University of Hamburg fra 1999

## Bøker

### **Lødrup (1999)**

Peter Lødrup, *Lærebok i Erstatningsrett*, 5. utgave 2005

### **Nygaard (2000)**

Nils Nygaard, *Skade og Ansvar*, 5. utgave 2000

### **Krüger (1989)**

Kai Krüger, *Norsk Kontraktsrett*, 4. utgave 1989

### **Andenæs (2004)**

Johs. Andenæs, *Alminnelig strafferett*, 5. utgave 2004

## Lover

### **Skadeserstatningsloven – Skl.**

Lov om Skadeserstatning av 13. juni 1969 nr. 26

### **Norges Lover – N.L.**

Kong Christian Den Femtis Norske Lov av 15. april 1687 nr. 00

### **Straffeloven – Strl.**

Almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10

### **Arbeidsmiljøloven – Aml.**

Lov om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. av 4. februar 1977 nr. 04 (Opphevet)

Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. av 17. juni 2005 nr. 62

## Forarbeider

### **Innstilling II**

Innstilling om lov om Det offentliges og andres arbeidsgiveres erstatningsansvar m.m. (1964)

### **Statsansvarsutredningen**

Utkast med motiver til lov om Statens og kommunenes erstatningsansvar (1958)

### **Ot.prp (1966)**

Odelstingsproposisjon om lov om Skadeserstatning i visse forhold (1965-1966)

Ot.prp. nr. 48 (1965-1966)

### **Innst. (1968)**

Tilleggsinnstilling fra Justiskomiteén om lov om Skadeserstatning i visse forhold (1968-1969)

Innst. O. VIII (1968-1969)

## Dommer

### **"Vannskade-dommen"**

Ufr-1902-A-167

### **"Korksekk-dommen"**

Ufr-1904-B-41

### **"Erte-dommen"**

Rt. 1964 side 89

### **"Rengjøringsbyrå-dommen"**

Rt. 1982 side 1349

### **"Vikarbyrå-dommen"**

Rg. 1994 side 652

### **"Vaktmester-dommen"**

Rt. 1996 side 385

### **"Mobbe-dommen"**

Rt. 1997 side 786

### **"Hjelpeverge-dommen"**

Rt. 1999 side 1903

### **"Bankansatt-dommen"**

Rt. 2000 side 211

### **"Knærten-dommen"**

Rt. 2002 side 654

### **"Vekter-dommen"**

Rt. 2007 side 1665

### **"Hjemmehjelp-dommen"**

Rt. 2008 side 755

## Artikler

### **Hagstrøm (1989)**

Viggo Hagstrøm, *Erstatningsrettslige spørsmål i Norske Lov*, Juristkontakt 1989 nr. 8 side 432

### **Krüger (2010)**

Kai Krüger, *Pyroman i Vekterklær*, Tidsskrift for Erstatningsrett 2010 nr. 1 side 5